

2019

Μελέτη ολοκληρωμένης μεθοδολογίας για πολιτιστικούς, φυσικούς τόπους και την παραδοσιακή γαστρονομία στην περιοχή του Έβρου

Παραδοτέο: D3.2.1

Εταίρος: Δημοσυνεταιριστική Έβρος Α.Ε.

Ανάδοχος: ΓΝΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Ι.Κ.Ε.

Το παρόν έγγραφο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος «Πρώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην βουλγαρο-ελληνική διασυνοριακή περιοχή μέσω έξυπνων και ηλεκτρονικών εργαλείων» (eTOURIST), που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «INTERREG V-A Ελλάδα - Βουλγαρία 2014-2020», Σύμβαση Επιχορήγησης B2.6γ.07 / 09.10.2017. Το Έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από εθνικούς πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «INTERREG V-A Ελλάδα - Βουλγαρία 2014-2020».

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2. Συνοπτική παρουσίαση της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου	6
3. Μεθοδολογία	8
4. Υφιστάμενοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής του Έβρου	10
4.1 Περιβαλλοντικοί πόροι	10
4.2 Πολιτιστικοί πόροι	11
4.3 Δυνατότητες για ειδικές μορφές τουρισμού	28
5. Ανάλυση και αξιολόγηση της προσβασιμότητας και του ποσοστού επισκεψιμότητας στα σημεία ενδιαφέροντος	36
5.1 Προσβασιμότητα	36
5.2 Υποδομές διαμονής	37
5.3 Υποδομές Υγείας.....	38
5.4 Υποδομές τηλεπικοινωνιών.....	39
5.5 Επισκεψιμότητα της Π.Ε. Έβρου.....	39
5.5.1 Δάσος της Δαδιάς	39
5.5.2 Δέλτα του ποταμού Έβρου	45
5.5.3 Επισκεψιμότητα στην περιοχή βάσει αφίξεων και διανυκτερεύσεων.....	49
5.5.4 Επισκεψιμότητα σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία	52
6. Ανάλυση και αξιολόγηση της αναγνωρισιμότητας των σημείων ενδιαφέροντος - Παρουσίαση της ταυτότητας των σημείων ενδιαφέροντος και ανάδειξη της ιστορικής τους σημαντικότητας	57
7. Παραδοσιακή μαγειρική και ανάλυση και αξιολόγηση των παραδοσιακών γαστρονομικών πόρων της περιοχής του Έβρου	63
7.1 Φαγητά	64
7.2 Γλυκά.....	68
7.3 Τοπική κουζίνα της Σαμοθράκης.....	72
7.4 Άλλα τοπικά εδώδιμα είδη	79
7.5 Γυναικείοι συνεταιρισμοί της Π.Ε. Έβρου	80

Βιβλιογραφία	83
---------------------------	-----------

Παραρτήματα	86
--------------------------	-----------

Παράρτημα Ι. Βασικότεροι περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι της Π.Ε. Έβρου

Παράρτημα ΙΙ. Σημαντικότερες Ειδικές Τουριστικές Υποδομές & Δραστηριότητες Θεματικού Χαρακτήρα στην Π.Ε. Έβρου

Παράρτημα ΙΙΙ. Έντυπο συμπλήρωσης στοιχείων πολιτιστικών φορέων

Περιεχόμενα εικόνων

Εικόνα 1. Πολιτικός χάρτης της Π.Ε. Έβρου	6
Εικόνα 2. Παναγία Κοσμοσώτεια (εξωτερική άποψη)	12
Εικόνα 3. Παναγία Κοσμοσώτεια (εσωτερική άποψη)	13
Εικόνα 4. Κάστρο του Πυθίου	14
Εικόνα 5. Αρχαία Μεσήμβρια	16
Εικόνα 6. Αρχαία Μεσήμβρια – Το κτίριο με τους αμφορείς.....	16
Εικόνα 7. Τεκές στη Ρούσσα	18
Εικόνα 8. Μουριά 600 ετών στον Τεκέ στη Ρούσσα	19
Εικόνα 9. Μεγαλιθικός τάφος (Ντολμέν) στη Ρούσσα.....	19
Εικόνα 10. Βραχογραφίες στη Ρούσσα	20
Εικόνα 11. Δάσος της Δαδιάς.....	21
Εικόνα 12. Αεροφωτογραφία του Δέλτα του Έβρου.....	21
Εικόνα 13. Αρχαίο νεκροταφείο Δοξιπάρας – Ταφές αλόγων & αμαξών	22
Εικόνα 14. Αρχαίο νεκροταφείο Δοξιπάρας – Κτερίσματα	23
Εικόνα 15. Τέμενος Βαγιαζήτ.....	24
Εικόνα 16. Τέμενος Βαγιαζήτ.....	25
Εικόνα 17. Λαογραφικό Μουσείο Διδυμότειχου.....	26
Εικόνα 18. Η Πύλη της Γέφυρας (Καλιόπορτα) στο Κάστρο Διδυμοτείχου.....	27
Εικόνα 19. Πλωτινόπολη	27
Εικόνα 20. Βαρκάδα στο Δέλτα του Έβρου	29
Εικόνα 21. Μαυρόγυπας στο Δάσος της Δαδιάς	29
Εικόνα 22. Κέντρο Ενημέρωσης Δάσους Δαδιάς	30

Εικόνα 23. Ιερά Μονή Κορνοφωλιάς	31
Εικόνα 24. Ιαματικές πηγές Τραϊανούπολης	32
Εικόνα 25. Ιαματικές πηγές Τραϊανούπολης	32
Εικόνα 26. Θέρμα Λουτρά Σαμοθράκης.....	33
Εικόνα 27. Οδικό δίκτυο της Π.Ε. Έβρου	36
Εικόνα 28. Ο γύπας Ασπροπάρης στο Δάσος της Δαδιάς	40
Εικόνα 29. Θαλασσαετός στο Δάσος της Δαδιάς.....	41
Εικόνα 30. Χάρτης μονοπατιών στο Δάσος της Δαδιάς	42
Εικόνα 31. Χάρτης ειδικών οδικών διαδρομών στο δάσος της Δαδιάς.....	44
Εικόνα 32. Απολιθωμένο Δάσος Λευκίμης.....	45
Εικόνα 33. Ηλιοβασίλεμα στο Δέλτα του Έβρου	46
Εικόνα 34. Θαλασσαετός στο Δέλτα του Έβρου	47
Εικόνα 35. Ιστορικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης (εξωτερική άποψη).....	52
Εικόνα 36. Ιστορικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης (άποψη από το εσωτερικό).....	53
Εικόνα 37. Βυζαντινό Μουσείο Διδυμοτείχου (εξωτερική άποψη)	53
Εικόνα 38. Βυζαντινό Μουσείο Διδυμοτείχου (άποψη από το εσωτερικό)	54
Εικόνα 39. Στρατιωτικό Μουσείο Διδυμοτείχου	54
Εικόνα 40. Στρατιωτικό Μουσείο Διδυμοτείχου	55
Εικόνα 41. Μουσείο Τέχνης Μεταξιού στο Σουφλί	55
Εικόνα 42. Πεζοπορική διαδρομή Φεγγάρι, στη Σαμοθράκη	59
Εικόνα 43. Καταρράκτης του Φονιά.....	60

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1. Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ 2017	38
Πίνακας 2. Ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία, 2017	38
Πίνακας 3. Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2017	49
Πίνακας 4. Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2017	49

Πίνακας 5. Εξέλιξη των αφίξεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2014-2017	50
Πίνακας 6. Εξέλιξη των διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2014-2017.....	51
Πίνακας 7. Πληρότητα κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ) 2017 ...	51
Πίνακας 8. Εξέλιξη πληρότητας κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), 2014-2017	52
Πίνακας 9. Επισκεψιμότητα Αρχαιολογικών χώρων και Μουσείων στην Π.Ε. Έβρου	56

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη με τίτλο: «Μελέτη ολοκληρωμένης μεθοδολογίας για πολιτιστικούς, φυσικούς τόπους και την παραδοσιακή γαστρονομία στην περιοχή του Έβρου» εκπονήθηκε από την εταιρία Γνώση Αναπτυξιακή Συμβουλευτική ΙΚΕ, στη βάση σχετικής σύμβασης ανάθεσης από την Αναθέτουσα Αρχή: Δημοσυνεταιριστικής Έβρος Α.Ε., στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου “Promotion and development of natural and cultural heritage of Bulgarian – Greek cross-border region through smart and digital tools” («Πρώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην βουλγαρο-ελληνική διασυνοριακή περιοχή μέσω έξυπνων και ηλεκτρονικών εργαλείων») με ακρωνύμιο “eTOURIST”.

Το έργο **eTOURIST** υλοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «INTERREG V-A Ελλάδα - Βουλγαρία 2014-2020» στο πλαίσιο του Άξονα προτεραιότητας 2- A sustainable and climate adaptable Cross-Border Area, με θεματικό στόχο 6- Preserving and Protecting the environment and promoting resource efficiency, με επενδυτική προτεραιότητα 6c: Conserving, protecting, promoting and developing natural and cultural heritage και εξειδικευμένο αντικείμενο 4.-To valorize CB area cultural and natural heritage for tourist purposes και συγχρηματοδοτείται κατά 85% από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) και κατά 15% από Εθνικούς Πόρους.

Στόχος του έργου eTOURIST είναι η προώθηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, της γαστρονομίας, συμπεριλαμβανομένης και της οινοποιίας στις περιοχές του Έβρου και του Χασκόβου για τουριστικούς σκοπούς.

Το αντικείμενο του έργου αφορά στην καταγραφή των πολιτιστικών και φυσικών σημείων κυρίως για τουριστικούς σκοπούς, της παραδοσιακής κουζίνας και κρασιών, συμπεριλαμβανομένης και παραδοσιακών συνταγών, καθώς και στη δημιουργία λογισμικού με όλες αυτές τις πληροφορίες αλλά και κείμενα, φωτογραφίες, τουριστικές διαδρομές κλπ.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η ολοκληρωμένη καταγραφή και παρουσίαση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων αλλά και της παραδοσιακής γαστρονομίας της περιοχής του Έβρου, ως στοιχείων της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς που μπορεί να αξιοποιηθούν για τουριστικούς σκοπούς.

2. Συνοπτική παρουσίαση της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου

Η Π.Ε. Έβρου βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας, στο φυσικό σύνορο της χώρας με τη Βουλγαρία στα βόρεια και την Τουρκία στα ανατολικά, αποτελεί δε το ένα από τα τρία τριεθνή σημεία που υπάρχουν στην Ελλάδα. Είναι το φυσικό σύνορο της Ελλάδας με τις γειτονικές της χώρες, Τουρκία και Βουλγαρία. Δυτικά συνορεύει με την Π.Ε. Ροδόπης, ενώ νότια βρέχεται από το Θρακικό πέλαγος. Αναμφίβολα η γεωγραφική τοποθεσία του Έβρου, είναι ένα από τα πλεονεκτήματα που μπορεί να συμβάλει στην τόνωση της οικονομίας, του εμπορίου, των υπηρεσιών αλλά και του τουρισμού. Ονομάστηκε Έβρος από τον ομώνυμο ποταμό, τον μεγαλύτερο των Βαλκανίων, που διασχίζει το βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας στα σύνορα.

Η Π.Ε. Έβρου αποτελεί μία από τις πέντε διοικητικές ενότητες που απαρτίζουν την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στα διοικητικά της όρια ανήκει και το νησί της Σαμοθράκης. Η Π.Ε. Έβρου περιλαμβάνει 5 δήμους: Δήμος Αλεξανδρούπολης, Δήμος Ορεστιάδας, Δήμος Διδυμοτείχου, Δήμος Σουφλίου και Δήμος Σαμοθράκης. Πρωτεύουσα είναι η Αλεξανδρούπολη με 72.750 κατοίκους, η οποία αποτελεί το σημαντικότερο διοικητικό, οικονομικό και εμπορικό κέντρο της περιοχής και ταυτόχρονα το λιμάνι της Θράκης.

Εικόνα 1. Πολιτικός χάρτης της Π.Ε. Έβρου

Η Π.Ε. Έβρου έχει συνολική έκταση 4.242 τ.χλμ., και πληθυσμό 147.947 κατοίκους με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2011. Αποτελεί την πλέον απομακρυσμένη Π.Ε. από την Αθήνα, καθώς η πρωτεύουσα, η Αλεξανδρούπολη απέχει 840 χλμ. από αυτήν, 340 χλμ. από την Θεσσαλονίκη, 295 χλμ. από την Κωνσταντινούπολη και 60 χλμ. από την Κομοτηνή, που αποτελεί την έδρα της περιφέρειας ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

Ο Έβρος είναι πεδινή περιοχή αφού μόνο το 10,3% είναι ορεινοί όγκοι, έναντι των εκτεταμένων πεδιάδων που καταλαμβάνουν το 62,4% της έκτασής του, μεγάλο μέρος των οποίων καλλιεργείται. Στην καλλιέργεια συμβάλλει η ύπαρξη του ποταμού Έβρου, των παραποτάμων του και πλήθος αρδευτικών καναλιών.

3. Μεθοδολογία

Για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης, η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολούθησε η ομάδα μελέτης βασίστηκε σε:

- ❖ **Βιβλιογραφική επισκόπηση** των πηγών πληροφοριών και των σχετικών εγγράφων από πηγές, όπως μελέτες και αρθρογραφία για την τουριστική προβολή της Π.Ε. Έβρου και προγραμματικά κείμενα τουριστικής ανάπτυξης από φορείς και οργανισμούς (π.χ. ΟΤΑ της περιοχής, Δημοσυνεταιριστική, κλπ.) ενώ πληροφορίες αντλήθηκαν και από την Ελληνική Στατιστική Αρχή σχετικά με την επισκεψιμότητα των Αρχαιολογικών χώρων και την υφιστάμενη τουριστική υποδομή διαμονής.
- ❖ **Έρευνα πεδίου σε μουσεία και πολιτιστικούς φορείς της Π.Ε. Έβρου** προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες που θα συμβάλλουν στην πληρέστερη αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με τις πολιτιστικές υποδομές, τα αξιοθέατα και τα μνημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στην περιοχή.
- ❖ **Ανάλυση συγκεντρωμένης πληροφόρησης** και επεξεργασία αυτών.
- ❖ **Παράθεση των πληροφοριών ανά κατηγορίες**, βάσει των επιμέρους κεφαλαίων και της δομής του παραδοτέου.
- ❖ **Σχολιασμός των πληροφοριών.**

Ειδικότερα, η ομάδα έργου με κύριο άξονα τη βιβλιογραφική επισκόπηση, υλοποίησε μια σειρά ενεργειών προκειμένου αφενός να εξασφαλίσει τις απαιτούμενες πληροφορίες και αφετέρου να τις αξιολογήσει ως προς χρησιμότητά τους σε σχέση με τους στόχους του παραδοτέου.

Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να αποτυπωθούν συστηματικά και πλήρως τα πολιτιστικά και φυσικά ορόσημα στην Π.Ε. Έβρου, η ομάδα έργου προέβη στις εξής ενέργειες:

- Ανάπτυξη συστηματικής βάσης δεδομένων που θα περιέχει όλους τους υφιστάμενους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής του Έβρου, ταξινομημένους ανα κατηγορίες, όπως αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, αρχιτεκτονικά αξιοθέατα, λαογραφικά αξιοθέατα, γαστρονομικές παραδόσεις, Προστατευμένες Περιοχές, κλπ
- Ανάλυση και αξιολόγηση της προσβασιμότητας και του ποσοστού επισκεψιμότητας στα σημεία ενδιαφέροντος
- Ανάλυση και αξιολόγηση της αναγνωρισιμότητας των σημείων ενδιαφέροντος
- Συλλογή πληροφοριών για τα σημεία ενδιαφέροντος με στόχο την παρουσίαση της ταυτότητας τους και την ανάδειξη της ιστορικής τους σημαντικότητας

- Συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών σχετικά με την παραδοσιακή μαγειρική της περιοχής του Έβρου
- Ανάλυση και αξιολόγηση των παραδοσιακών γαστρονομικών πόρων της περιοχής του Έβρου με κριτήριο τη «σημασία στη διατήρηση της γαστρονομικής κληρονομιάς της περιοχής».

Όσον αφορά στην έρευνα πεδίου, η ομάδα έργου ανέπτυξε κατάλληλο ερωτηματολόγιο, το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα III και το οποίο διακινήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) σε όλα τα μουσεία και τους πολιτιστικούς φορείς της περιοχής. Ακολούθησε τηλεφωνική επικοινωνία, προκειμένου να κινητοποιηθούν οι υπεύθυνοι των αποδεκτών του ερωτηματολογίου να συμμετάσχουν στην έρευνα.

4. Υφιστάμενοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής του Έβρου

4.1 Περιβαλλοντικοί πόροι

Η Π.Ε. Έβρου διαθέτει πλούσιο **περιβαλλοντικό κεφάλαιο** με φυσικούς πόρους σπάνιας οικολογικής αξίας και ομορφιάς. Η ποικιλότητα χλωρίδας και πανίδας της περιοχής προσδίδουν σε αυτήν ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ως προς την τουριστική ανάπτυξη. Τόσο το παράκτιο μέτωπο όσο και η ενδοχώρα διαθέτουν απaráμιλλης ομορφιάς τοπία και αξιοθέατα. Ως εκ τούτου, υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις από πλευράς φυσικού πλούτου για την ανάπτυξη μορφών θεματικού τουρισμού. Υψηλής σπουδαιότητας οικοσυστήματα, δασικά συμπλέγματα και ορεινοί όγκοι, υδροβιότοποι, λίμνες και δέλτα ποταμών, με σπάνια ποικιλία ζώων και πουλιών συνθέτουν ένα μοναδικό σκηνικό κατάλληλο για οικολογικές περιηγήσεις. Το ζήτημα που τίθεται είναι η αξιοποίηση αυτού του κεφαλαίου ως συστατικού στοιχείου ενός αναπτυσσόμενου θεματικού τουριστικού προορισμού.

Σημαντικό μέρος των φυσικών πόρων της Π.Ε. Έβρου βρίσκονται σε καθεστώς προστασίας, είτε ως τόποι κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ), είτε ως ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000:

- Δάσος Δαδιάς (ΖΕΠ),
- Τρεις Βρύσες Φεγγάρι Σαμοθράκης (ΤΚΣ),
- Ανατολικές Ακτές (ΤΚΣ), Βραχονησίδα Ζουράφα και θαλάσσια ζώνη (ΤΚΣ),
- Βουνά Έβρου (ΤΚΣ),
- Δέλτα Έβρου (ΖΕΠ),
- Δέλτα Έβρου και δυτικός βραχίονας (ΤΚΣ),
- Παραποτάμιο Δάσος βόρειου Έβρου και Άρδα (ΖΕΠ),
- Νότιο Δασικό Σύμπλεγμα Έβρου (ΖΕΠ),
- Ορεινός Έβρος και κοιλάδα Δερείου (ΖΕΠ).

Ακόμη υπάρχουν υγράτοποι διεθνούς σημασίας, που προστατεύονται με τη συνθήκη Ramsar, όπως και αισθητικά δάση, καταφύγια άγριας ζωής και εθνικά πάρκα. Τα τελευταία χρόνια φορείς διαχείρισης έχουν αναλάβει σε τοπικό επίπεδο την προστασία αυτών των περιοχών (ΑΜΘ, 2015).

Η αξιοποίηση των παραπάνω φυσικών πόρων και η ανάδειξή τους προϋποθέτουν τεχνογνωσία και απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μη διαταραχθεί η φυσική ισορροπία αυτών των επίγειων παραδείσων.

Επιπλέον λειτουργούν αρκετές υποδομές που ενισχύουν τον οικολογικό / περιβαλλοντικό τουρισμό, όπως κέντρα ενημέρωσης και πληροφόρησης, οικοτουριστικές μονάδες, παρατηρητήρια άγριων ζώων και πουλιών, ενώ υπάρχουν οι δυνατότητες για περιήγηση και οικοξενάγηση.

4.2 Πολιτιστικοί πόροι

Η **πολιτιστική κληρονομιά** είναι επίσης σημαντική στην ΑΜΘ, καθώς ένα πλήθος μνημείων αρχαιολογικής σημασίας, ρωμαϊκά, βυζαντινά και της νεότερης ιστορίας της περιοχής, συνθέτουν τον χάρτη πολιτισμού και ιστορίας της. Με δεδομένο ότι το πολιτισμικό κομμάτι είναι μέρος του brand name της χώρας που βασίζεται στο τρίπτυχο, «ήλιος, θάλασσα, πολιτισμός», γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για μια σημαντική παράμετρο που από μόνη της αποτελεί κριτήριο για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού. Οι δυνατότητες ανάδειξης και αξιοποίησής του, με την ανάπτυξη μορφών τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός, ο αρχαιολογικός, ο περιηγητικός κλπ, είναι σημαντικές και μπορούν να προσδώσουν προστιθέμενη αξία στο προσφερόμενο τουριστικό προϊόν της ΑΜΘ.

Τέλος η Περιφέρεια διαθέτει πλήθος λαϊκών – πολιτιστικών δρώμενων που συμπληρώνουν την κουλτούρα και τα ήθη και έθιμα της περιοχής και αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών κάθε χρόνο, οι οποίοι επιθυμούν είτε να τα παρακολουθήσουν, ή ακόμη και να συμμετέχουν.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την Π.Ε. Έβρου, αυτή διαθέτει ιδιαίτερες γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες και πλούσια πολιτιστική παράδοση. Έχει λοιπόν σημαντικά στοιχεία που μπορούν να τον χαρακτηρίσουν ως τουριστικό προορισμό με σημαντικότερο χαρακτηριστικό πλεονέκτημα, το φυσικό του περιβάλλον.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζονται οι βασικότεροι περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι (αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, πολιτιστικές εκδηλώσεις, μουσεία, κλπ) της Π.Ε. Έβρου.

Συνοπτικά, τα **σημαντικότερα αξιοθέατα** της Π.Ε. Έβρου είναι τα εξής:

☞ Η εκκλησία της Παναγίας της Κοσμοσώτειρας

Η Θεοτόκος η Κοσμοσώτειρα είναι μοναστήρι που ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Ισαάκιο Κομνηνό στην τοποθεσία Βήρα (πρόκειται για τις σημερινές Φέρες νομού του Έβρου), κοντά στο δέλτα του Έβρου. Πιθανότερη ημερομηνία ίδρυσης θεωρείται το 1152. Ο Ισαάκιος, τριτότοκος γιος του Αλέξιου του Α', εξαιρετικά φιλόδοξος, επιδίδονταν σε έναν

διαρκή αγώνα για την εξουσία, με έντονο παρασκήνιο. Στα μέσα του 12ου αιώνα και όταν ήταν ήδη 59 ετών, ασθενής και μετανοημένος για την πρότερη ζωή του, παραιτείται από τις πολιτικές του φιλοδοξίες και αφιερώνεται στα θεία. Ιδρύει στη Βήρα, μονή αφιερωμένη στη Θεομήτορα Παναγία την Κοσμοσώτεια. Με σκοπό να γίνει η τελευταία του κατοικία. πρόσφερε όλη την περιουσία του, κινητή και ακίνητη, στο μοναστήρι, καθιστώντας το έτσι ιδιαίτερα εύπορο και στηρίζοντας οικονομικά την αυτονομία του.

Από τις αγιογραφίες που σώζονται ως σήμερα, ξεχωρίζουν αυτές στο κέντρο του ναού. Πρόκειται για ανεπίγραφες αγιογραφίες τεσσάρων στρατιωτικών αγίων, που έχουν ταυτιστεί με πρόσωπα της οικογένειας των Κομνηνών, περιλαμβάνονται και του κτήτορα. Το αστραφτερό μάρμαρο του δαπέδου, των κιόνων, του τέμπλου καθώς και η επένδυση χρυσού φωτίζουν το εσωτερικό του ναού μαζί με το πλήθος των παραθύρων.

Το μοναστήρι, που θεωρείται ένα από τα καλύτερα δείγματα της Κωνσταντινουπολίτικης τέχνης στον ελλαδικό χώρο, λειτούργησε μέχρι τα μέσα του 14ου αιώνα. Γύρω στα 1355 μ.Χ. οι χωρικοί που είχαν καταφύγει στον οχυρωμένο του περίβολο εγκαταστάθηκαν μόνιμως, αναγκάζοντας τους μοναχούς να το εγκαταλείψουν. Αργότερα κατελήφθη από τους Οθωμανούς, οι οποίοι μετέβαλαν το καθολικό του σε τζαμί, το οποίο έγινε ο πυρήνας του οικισμού των Φερών. Το 1940 άρχισαν εργασίες συντήρησης και έκτοτε λειτουργεί ως χριστιανικός ναός. Στα τελευταία χρόνια είναι η επίσημη έδρα του Παγκοσμίου Σωματίου Θρακών.

Εικόνα 2. Παναγία Κοσμοσώτεια (εξωτερική άποψη)

Πηγή: Ιδία απεικόνιση

Εικόνα 3. Παναγία Κοσμοσώτεια (εσωτερική άποψη)

Πηγή: <https://www.visitthraki.gr>

↪ Ο διπλός Πύργος στο Πύθιο

Οχυρωματικός περίβολος του 14ου αιώνα, ο οποίος βρίσκεται σε χαμηλό πρόβουνο της ανατολικής Ροδόπης και μπροστά στην κοιλάδα του ποταμού Έβρου. Λαμπρό παράδειγμα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής των τελευταίων βυζαντινών χρόνων. Διακρίνονται ένα εσωτερικό και ένα εξωτερικό τμήμα. Σώζονται σχεδόν ολόκληροι οι δυο κεντρικοί πύργοι. Το κάστρο κτίστηκε στις αρχές του 14ου αιώνα και χρησίμευε ως καταφύγιο και προσωπικό "ταμείον" του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιωάννη ΣΤ' Καντακουζηνού. Τέτοιας μορφής πύργοι θεωρούνται επίδραση της Δύσης στη βυζαντινή στρατιωτική αρχιτεκτονική.

Το όλο συγκρότημα αποτελούνταν από δύο περιβόλους, έναν εξωτερικό και έναν εσωτερικό. Ο εξωτερικός, από τον οποίο σήμερα σώζονται ελάχιστα τμήματα ανάμεσα στα σπίτια του οικισμού, απλωνόταν σε όλη την έκταση του λόφου. Ο εσωτερικός καταλαμβάνει το άκρο του λόφου και τμήμα του έχει καταστραφεί από την λάξευση του λόφου για τη διέλευση της σιδηροδρομικής γραμμής που διέρχεται ακριβώς στη βάση του. Οι δυο περίβολοι ενισχύονταν με πύργους στις τρεις γωνίες, ενώ στα σημεία ένωσης των δύο περιβόλων υψώνονταν οι δύο σωζόμενοι πύργοι με την είσοδο προς τον εσωτερικό περίβολο ανάμεσά τους.

Εικόνα 4. Κάστρο του Πυθίου

Πηγή: <https://www.in.gr/>

Ο μεγάλος κεντρικός πύργος είναι σχεδόν τετράγωνος στην κάτοψη με μήκος πλευράς 15 μ. Είναι τριώροφος και χρησίμευε ως κατοικία. Ο δεύτερος πύργος εδράζεται σε χαμηλότερο επίπεδο, αλλά σώζεται σε μεγαλύτερο ύψος. Είναι και αυτός σχεδόν τετράγωνος, αλλά μικρότερος με διαστάσεις 7,40 X 7,30 μ. και σώζεται σε ύψος 20 μ. Αποτελείται από τέσσερις ορόφους που στεγάζονται με σφαιρικούς θόλους. Ο κάθε όροφος είναι ανεξάρτητος. Ο δεύτερος όροφος είναι προσιτός από τον περιδρόμο του τείχους. Η πρόσβαση στον τρίτο όροφο είναι δυνατή μέσω εσωτερικού διαδρόμου πάνω από την ενδιάμεση τοξωτή πύλη, ενώ στον τέταρτο όροφο από τον μεγάλο πύργο μέσω του περιδρόμου.

↪ Η αρχαία Μεσημβρία

Η παραλία της Μεσημβρίας βρίσκεται μπροστά από τον ομώνυμο παραθαλάσσιο οικισμό, στο νοτιοδυτικό άκρο της Π.Ε. Έβρου. Πρόκειται για ένα από τα καλοκαιρινά θέρετρα της περιοχής, που είναι περισσότερο γνωστό για τον αρχαιολογικό χώρο, που βρίσκεται πάνω στην παραλιακή ζώνη.

Η πόλη φαίνεται να ιδρύθηκε τον 6ο αι. π.Χ. ενώ έφτασε στο απόγειο της ακμής της στην περίοδο από τους κλασικούς χρόνους μέχρι και τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Η Μεσημβρία-Ζώνη, όπως και οι υπόλοιπες αποικίες της Σαμοθράκης, αρχικά εξυπηρετούσε τις ανάγκες της μητρόπολης σε αγροτικά προϊόντα και την εμπορική επικοινωνία με τα θρακικά φύλα

της ενδοχώρας. Όμως ο αρχικός αγροτικός χαρακτήρας της πέρασε σχετικά νωρίς - ήδη από τον 6ο αι. π.Χ. - σε δεύτερη μοίρα, καθώς οι εμπορικές συναλλαγές και η θαλάσσια διακίνηση αγαθών αποδείχτηκαν ιδιαίτερα ασφαλείς και επικερδείς. Όμως, η διείσδυση της αθηναϊκής δύναμης στην περιοχή, η επιβολή στις αποικίες της Σαμοθράκης ενός μάλλον δυσβάστακτου φόρου, καθώς και πιθανόν και γεγονότα για τα οποία λείπουν εντελώς γραπτές ιστορικές μαρτυρίες, οδήγησαν βαθμιαία - από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. - σε παρακμή και σταδιακή εγκατάλειψη.

Το σκηνικό αλλάζει ριζικά στα χρόνια της μακεδονικής κυριαρχίας (356 π.Χ.) και παγιώνεται με τη ρωμαϊκή κατάκτηση (46 μ.Χ.) καθώς προτιμώνται πλέον οι χερσαίοι δρόμοι που συνδέουν τις μακεδονικές πρώτα, ρωμαϊκές έπειτα αποικίες της ενδοχώρας και έτσι το ενάλιο εμπόριο ατονεί. Ιδρύονται χερσαίες πόλεις με πολιτικο-στρατιωτικό χαρακτήρα που λόγω της γεωγραφικής τους θέσης αναλαμβάνουν ηγετικό ρόλο στη διακίνηση των αγαθών. Η Εγνατία οδός ασφαλώς επιτάχυνε τη φθίνουσα πορεία των παραλιακών αποικιών. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να μαρτυρούν βίαιη καταστροφή της Μεσημβρίας - Ζώνης. Το πιθανότερο είναι ότι στα χρόνια της παρακμής η πόλη σταδιακά εγκαταλείπεται. Με συρρικνωμένη πια μορφή υφίσταται μέχρι το 200 π.Χ. περίπου, χωρίς να διαθέτει πλέον δική της νομισματοκοπία. Για την περίοδο από το 100 π.Χ. έως και τον 5ο αι. μ.Χ. (πρώτοι βυζαντινοί χρόνοι) έχουμε ελάχιστα μόνο ίχνη που δηλώνουν περιστασιακή κατοίκηση, αγροτικού μάλλον χαρακτήρα.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Μεσημβρίας-Ζώνης περιλαμβάνει την πόλη και το νεκροταφείο της. Η πόλη περιβάλλεται από τείχος, ενισχυμένο κατά διαστήματα με πύργους και περικλείει στα βόρεια την ακρόπολη του οικισμού. Το νότιο τμήμα έχει διαβρωθεί από τη θάλασσα. Μέσα στα όρια του τείχους αποκαλύφτηκε μεγάλο μέρος του πολεοδομικού ιστού. Διακρίνονται δρόμοι, σύνολα κατοικιών και υπάρχουν ενδείξεις και για την ύπαρξη εμπορικού κέντρου. Έχουν επίσης βρεθεί δύο δημόσια κτήρια, ένα ιερό αφιερωμένο στη Δήμητρα και ένας ναός του Απόλλωνα. Στο νοτιοδυτικό τμήμα της πόλης υπάρχει περιτειχισμένη συνοικία που πιθανόν σχετίζεται με την περίοδο παρακμής της.

Το ανατολικό σκέλος του τείχους διχοτομείται και χωρίζει την πόλη σε δύο τμήματα. Από αυτά, το δυτικό είναι το μεγαλύτερο και αποτελεί το χώρο της κύριας πόλης. Τα κτίσματα της πόλης που σώζονται σχετίζονται με κατοικίες, υπάρχουν όμως ενδείξεις και για ύπαρξη εργαστηρίων. Οι κατοικίες ακολουθούν το συνηθισμένο τύπο των σπιτιών του 5ου και 4ου αι. π.Χ. και μερικές διέθεταν πάνω όροφο. Ασυνήθιστο εύρημα αποτελεί ο μεγάλος αριθμός αμφορέων (188) του 6ου και 5ου αι. π.Χ. που βρέθηκαν σε επαφή ο ένας με τον άλλο και με το στόμιο στο έδαφος, στα θεμέλια κτηριακού συγκροτήματος. Αποτελούσαν μάλλον σύστημα προστασίας του χωμάτινου δαπέδου από την υγρασία.

Εικόνα 5. Αρχαία Μεσήμβρια

Πηγή: <https://greece.terrabook.com>

Εικόνα 6. Αρχαία Μεσήμβρια – Το κτίριο με τους αμφορείς

Πηγή: <https://greece.terrabook.com>

Τα σημαντικότερα μνημεία και αρχιτεκτονικά σύνολα του αρχαιολογικού χώρου είναι:

- Ιερό Δήμητρας. Μικρή κατασκευή από λευκό καλά επεξεργασμένο μάρμαρο και διαστάσεις 1.50 X 7.50μ. Στο εσωτερικό της βρέθηκαν αργυρά, χρυσά, επάργυρα και επίχρυσα πλακίδια με ανάγλυφες παραστάσεις σχετικές με τη λατρεία της Δήμητρας. 4ος αιώνας π.Χ.
- Ιερό Απόλλωνος. Ορθογώνιο κτίσμα με διαστάσεις 9 X 15μ. Ανήκει σε οικοδομικό συγκρότημα διαστάσεων 35 X 45μ. με κεντρική πλακοστρωμένη αυλή που περικλείεται από στοά. Στο εσωτερικό βρέθηκαν, μεταξύ άλλων, πολλά θραύσματα κεραμικής βου και 5ου αιώνα π.Χ. με εγχάρακτες επιγραφές.
- Κτιριακό συγκρότημα. Μέσα σε τρεις από τους χώρους βρέθηκε μεγάλος αριθμός αμφορέων. Στο μεσαίο, οι αμφορείς με το στόμιο στο έδαφος θεωρήθηκε ότι εξυπηρετούσαν την αποστράγγιση του εδάφους. 6ος-5ος αιώνας π.Χ.
- Η μοναδική πύλη στα δυτικά του τείχους της πόλης.
- Τμήμα του δυτικού τείχους.
- Τμήμα του δυτικού τείχους με υπολείμματα δύο πύργων.

Το 1966 άρχισε η πρώτη συστηματική ανασκαφή με χρηματοδότηση της Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Μπροστά από τα ερείπια της αρχαίας Μεσημβρίας δεν επιτρέπεται η κολύμβηση, καθώς οι αρχαιολογικές έρευνες δεν έχουν ολοκληρωθεί και πιστεύεται πως μεγάλο τμήμα της αρχαίας πόλης βρίσκεται στο σημείο βυθισμένο.

↳ Τα πομακοχώρια Γονικό και Ρούσσα

Τα χωριά των Πομάκων είναι γνωστά για την υπέροχη παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τις προϊστορικές βραχογραφίες και τον μοναδικό εν λειτουργία τεκέ.

Το χωριό Ρούσσα (παλιά Ρουσαλάρ) είναι σε υψόμετρο 370 μέτρων, ανήκει στον δήμο Σουφλίου και είναι κοντά στα ελληνο-βουλγαρικά σύνορα. Η περιοχή της Ρούσσας κατοικούνταν ανελλιπώς από τους προϊστορικούς χρόνους, σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα που έχουν εντοπιστεί στην περιοχή υπάρχουν σημάδια κατοίκησης από την εποχή του Σιδήρου.

Ο Τεκές της Ρούσσας, βρίσκεται 3 χιλιόμετρα έξω από το ομώνυμο χωριό και είναι ένας οθωμανικός Αλεβήτικος τεκές, δηλαδή σημείο συνάθροισης δερβίσηδων, το οποίο έχει ανακαινιστεί και ημιλειτουργεί μέχρι και σήμερα. Θεωρείται από τους παλαιότερους διατηρημένους τεκέδες στο χώρο των Βαλκανίων και ένα από τα δύο σημαντικότερα κέντρα του Μπεκτασισμού. Ο Τεκές της Ρούσσας είναι γνωστός και με τα ονόματα Τεκές του Σεγίτ Αλή Σουλτάν, Τεκές του Κιζιλ Ντελή ή Μονή Μπεκτασήδων Κιζήλ Ντελή στη Ρούσσα.

Ιδρύθηκε από τον δερβίση Σεγίτ Αλή Σουλτάν το το 1400, όπως λέει η οθωμανική πινακίδα σε ένα από τα κτίσματα της Μονής.

Στο κέντρο των κτηρίων του Τεκέ της Ρούσσας στέκει μια μουριά ηλικίας 600 ετών, οι καρποί της οποίας, σύμφωνα με την παράδοση, προστατεύουν όσους τους φάνε από τις ασθένειες. Το ίδιο δέντρο βρίσκεται και στον Τεκέ των Μπεκτασήδων στο χωριό Χατζί Μπεκτάς (Hacı Bektaş) της Μικράς Ασίας. Γύρω από την αιωνόβια μουριά βρίσκεται η κουζίνα, το κονάκι (κελιά), το ταφικό μνημείο του Σεγίτ Αλή Σουλτάν, ο χώρος προσευχής, αλλά και σύγχρονες εγκαταστάσεις για τους επισκέπτες. Στο νεκροταφείο του Τεκέ της Ρούσσας υπάρχουν οι τάφοι των σοφών του τεκέ (Σεΐχηδες) και δερβίσηδων.

Μια ξεχωριστή συνάντηση λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στον Τεκέ της Ρούσσας: Στις 6 Μαΐου, την ημέρα που η Μονή γιορτάζει τον Άγιο Γεώργιο, που είναι κοινός Άγιος Ορθοδόξων και Αλεβητών, παρίσταται και ο Μητροπολίτης Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου, μαζί με πλήθος πιστών και των δύο θρησκειών.

Εικόνα 7. Τεκές στη Ρούσσα

Πηγή: <https://www.xronos.gr>

Εικόνα 8. Μουριά 600 ετών στον Τεκέ στη Ρούσσα

Πηγή: <https://www.e-evros.gr/>

Ενδιαφέρον προκαλούν επίσης οι μεγαλιθικοί τάφοι τύπου ντολμέν που βρίσκονται στις κορυφές των χαμηλών υψωμάτων γύρω από το χωριό Ρούσσα και χρονολογούνται στην Πρώιμη εποχή του Σιδήρου (9ος- 8ος αιώνα π.Χ.). Οι παλιότεροι, του 9ου αιώνα π.Χ., είναι μεγαλύτεροι και μπορούν να χαρακτηριστούν ως μεγαλιθικοί τάφοι-dolmen, παρόλο που είναι μνημειώδεις, όπως της γειτονικής Βουλγαρίας.

Οι τάφοι είναι κατασκευασμένοι από πέντε πλάκες σχιστόλιθου με το χαρακτηριστικό πλευρικό άνοιγμα των dolmens στον θάλαμο ή στον προθάλαμο. Στο εσωτερικό των τάφων τοποθετούσαν μεγάλα αγγεία με την τέφρα του νεκρού ή απευθείας τα υπολείμματα καύσης μαζί με τα κτερίσματα.

Εικόνα 9. Μεγαλιθικός τάφος (Ντολμέν) στη Ρούσσα

Πηγή: <https://novoscriptorium.com/>

Στους πρόποδες του υψώματος Χίλια, δυτικά της Ρούσσας είναι οι βραχογραφίες οι οποίες είναι σκαλισμένες στα βράχια κάτω από το ύψωμα Σιβρή. Βρίσκονται 700 μέτρα μετά από την τοποθεσία Μπαλαμπάν τσεγίρ και χρονολογούνται από το 900 – 1100 π.Χ.

Στις βραχογραφίες εικονίζονται εγχάρακτες μορφές γυναικών και ανδρών σε διάφορες στάσεις αλλά και σε σκηνές χορού, ερπετά, πουλιά που πιθανόν να ταυτίζονται με χελιδόνια και αστρικά σώματα που συμβολίζουν τον ήλιο και τη σελήνη. Οι παραστάσεις συνδέονται με θρησκευτικές δοξασίες της εποχής και έχουν αποτροπαϊκό και μαγικό και χαρακτήρα, παρόμοιες παραστάσεις συνέχισαν να σκαλίζουν οι άνθρωποι έξω από τις κρήνες ή τις οικίες τους έως και τον περασμένο αιώνα.

Εικόνα 10. Βραχογραφίες στη Ρούσσα

Πηγή: <https://kastropolites.com/>

↪ Το προστατευόμενο δάσος της Δαδιάς

Το Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς – Λευκίμης – Σουφλίου είναι μια από τις σημαντικότερες προστατευόμενες περιοχές σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Το μωσαϊκό τοπίων που διαμορφώνεται από δάση πεύκης και δρυός, τα οποία διακόπτονται από ξέφωτα, βοσκοτόπια και καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελεί το ιδανικό περιβάλλον για τα αρπακτικά πουλιά. Στο Εθνικό Πάρκο συναντώνται τρία από τα τέσσερα είδη γύπα της Ευρώπης (Μαυρόγυπας, Όρνιο και Ασπροπάρης), ενώ φιλοξενεί τη μοναδική αποικία Μαυρόγυπα στα Βαλκάνια. *Περισσότερες πληροφορίες παρατίθενται στην ενότητα 5.5.1.*

Εικόνα 11. Δάσος της Δαδιάς

Πηγή: <http://alternatrips.gr/>

↪ Το δέλτα του Έβρου

Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης. Με συνολική έκταση 95.000 στρεμμάτων (80.000 χερσαία και 15.000 στρ. υδάτινη επιφάνεια) έχει ενταχθεί στον κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών της Διεθνούς Σύμβασης Ραμσάρ (1971) λόγω των σημαντικών ειδών που φιλοξενεί. Επίσης, μέρος του Δέλτα χαρακτηρίζεται ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας και προτείνεται ως Τόπος Κοινοτικού Ενδιαφέροντος στο Δίκτυο Natura 2000. *Περισσότερες πληροφορίες παρατίθενται στην ενότητα 5.5.2.*

Εικόνα 12. Αεροφωτογραφία του Δέλτα του Έβρου

Πηγή: <https://www.evros-delta.gr/>

↳ Το αρχαίο νεκροταφείο της Δοξιάρας

Ο Τύμβος Μικρής Δοξιάρας-Ζώνης είναι ένα Ρωμαϊκό ταφικό μνημείο το οποίο χρονολογείται από το 2ο αιώνα μ.Χ. και βρίσκεται κοντά στα χωριά Μικρή Δοξιάρα, Ζώνη και Χελιδόνα στην Π.Ε. Έβρου. Τέσσερα μέλη πλούσιας οικογένειας της περιοχής πέθαναν διαδοχικά, αποτεφρώθηκαν και ενταφιάστηκαν εδώ, όπου κατασκευάστηκε ο μεγάλος ταφικός τύμβος Δοξιάρας εις μνήμην τους.

Με διάμετρο 60μ. και ύψος 7,5μ. ήταν ένας από τους μεγαλύτερους τύμβους της περιοχής. Για τη δημιουργία του επιλέχθηκε ένα φυσικό ύψωμα, ώστε ο τύμβος να είναι ορατός από μακριά. Από τη θέση του υπάρχει απεριόριστη θέα προς τα απέναντι βουνά της βουλγαρικής Ροδόπης και προς την περιοχή του Κυπρίνου και του Άρδα. Κατασκευάστηκε σταδιακά, στις αρχές του 2ου αι μ.Χ. για να καλύψει τις ταφές-καύσεις τεσσάρων μελών μιας οικογένειας που πέθαναν και τάφηκαν διαδοχικά. Με την ανασκαφή εντοπίστηκαν τέσσερις μεγάλοι λάκκοι που περιείχαν τα υπολείμματα των καύσεων τριών ανδρών και μιας γυναίκας μαζί με πολυάριθμα αντικείμενα που τους συνόδευαν στον άλλο κόσμο, όπως πήλινα, γυάλινα και χάλκινα αγγεία, χάλκινοι λυχνοστάτες και λυχνάρια, χάλκινα φανάρια, όπλα, κοσμήματα, ξύλινα κιβωτίδια κ.ά.

Δίπλα στους λάκκους που περιείχαν τα υπολείμματα των καύσεων και τα κτερίσματα των νεκρών, είχαν ενταφιαστεί οι πέντε άμαξες που τους μετέφεραν στην περιοχή του τύμβου μαζί με τα υποζύγιά τους και πέντε ακόμη άλογα. Σε όλες τις άμαξες διατηρούνται τα μεταλλικά λειτουργικά και διακοσμητικά στοιχεία, ενώ σε δύο από αυτές διατηρούνται και αποτυπώματα των ξύλινων τμημάτων τους.

Εικόνα 13. Αρχαίο νεκροταφείο Δοξιάρας – Ταφές αλόγων & άμαξών

Πηγή: <https://www.emtgreece.com/>

Σε διάφορα σημεία του τύμβου εντοπίστηκαν περιοχές με σπασμένα αγγεία, στάχτες και οστά ζώων, υπολείμματα των τελετών που γίνονταν κατά τη διάρκεια κατασκευής του τύμβου προς τιμήν των νεκρών. Επάνω σε δύο πλίθινες παραλληλεπίπεδες κατασκευές βρέθηκε μεγάλος αριθμός σπασμένων μικρών πήλινων αγγείων που περιείχαν προσφορές προς τους νεκρούς, ενώ εντοπίστηκαν και δύο λάκκοι-εστίες γεμάτοι στάχτες.

Εικόνα 14. Αρχαίο νεκροταφείο Δοξιάρας – Κτερίσματα

Πηγή: <https://www.e-evros.gr/>

↪ Το Διδυμότειχο με τα Βυζαντινά Κάστρα του, τις σπηλιές και το Τέμενος του Βαγιαζήτ.

Απέχει από την Αλεξανδρούπολη 95 χιλιόμετρα. Χτίστηκε από τους Βυζαντινούς πάνω στα ερείπια της Πλωτινούπολης. Κατά μία εκδοχή - το όνομά της οφείλεται στο «Δίδυμο τείχος» το οποίο βρίσκεται στην βόρεια πλευρά του κάστρου, επειδή το κάστρο είναι διπλό. Κατά μία άλλη εκδοχή πήρε το όνομά της, επειδή από τον 6ο μ.Χ. αιώνα υπήρχαν δυο πόλεις δίπλα δίπλα, η Πλωτινούπολη στο λόφο της Αγίας Πέτρας και το Διδυμότειχο στον λόφο του Καλέ που τα τειχισμένα κάστρα τους ένωναν στο κέντρο της μεταξύ τους απόστασης, σχηματίζοντας ένα «8», όπου ανάμεσα από τα κάστρα περνούσε η οδός Τραϊανούπολης – Ανδριανούπολης. Έτσι η περιοχή λόγω των κάστρων ονομάστηκε δίδυμα-τείχη, Διδυμότειχο.

Βυζαντινές εκκλησίες, μουσουλμανικά τεμένη, υπολείμματα κάστρων, τειχών και οχυρώσεων, συνυπάρχουν σε ένα περίεργο όσο και ελκυστικό οικιστικό κράμα. Στην κεντρική πλατεία, όπου δεσπόζει το επιβλητικό μουσουλμανικό τέμενος Μεχμέτ ή τέμενος Βαγιαζήτ - το μεγαλύτερο του είδους στην Ευρώπη - το οποίο έκτισε το

1326 ο Μουράτ Α' και ολοκλήρωσε το 1420 ο Μωάμεθ Α'. Έχει χαρακτηριστεί από τη γενική γραμματέα πολιτισμού της Ελλάδας ως το σημαντικότερο ισλαμικό μνημείο της Ευρώπης. Οι τοίχοι του κτιρίου έχουν πάχος περίπου 2,50 μ. και η κύρια είσοδος είναι στην νότια πλευρά. Στην νοτιοανατολική πλευρά βρίσκεται ο επιβλητικός μιναρές ο οποίος αρχικά είχε έναν εξώστη. Το 1913 οι Τούρκοι πρόσθεσαν δεύτερο εξώστη, ψηλότερα από τον πρώτο ξανακίζοντας το πάνω μέρος του μιναρέ, το οποίο είχε καταρρεύσει.

Το μνημείο βρίσκεται υπό κατάρρευση αλλά από το 1969 έχουν ξεκινήσει ορισμένα σωστικά μέτρα. Κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αφαιρέθηκαν μολύβδινα φύλλα από τη στέγη και το 1969 στη θέση τους μπήκαν λαμαρίνες. Το 1970 μετά από έντονα καιρικά φαινόμενα κατέρρευσε μέρος του επιβλητικού κυλινδρικού μιναρέ. Το Υπουργείο Πολιτισμού, την περίοδο 1998-1999 κάλυψε την οροφή με πλαστική μεμβράνη ώστε να προστατευτεί το μνημείο από τις βροχές. Το 2008 κατέρρευσε μέρος του μιναρέ και έσκισε την προστατευτική πλαστική μεμβράνη της οροφής.

Στις 22 Μαρτίου 2017, μεγάλο μέρος της οροφής αλλά και του κτιρίου του τεμένους καταστράφηκε από πυρκαγιά. Για την αποκατάστασή του, υλοποιείται έργο ύψους 3.428.876 ευρώ, το οποίο εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΑΜΘ 2014-2020. Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Έβρου, ως επιβλέπουσα αρχή, συνέταξε το Σχέδιο – Πλαίσιο αποκατάστασης του μνημείου, ενώ θα προχωρήσει στον σχεδιασμό και τη λειτουργία ιστοσελίδας με πληροφοριακό υλικό, στο πλαίσιο της δημοσιοποίησης του υλοποιούμενου έργου. Παράλληλα, εκπονείται ερευνητικό πρόγραμμα του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου για τη διατύπωση πρότασης ανακατασκευής της δρύινης στέγης και αποκατάστασης της τοιχοποιίας του τεμένους.

Εικόνα 15. Τέμενος Βαγιαζήτ

Πηγή: Ίδια απεικόνιση

Εικόνα 16. Τέμενος Βαγιαζήτ

Πηγή: Ιδία απεικόνιση

Αξίζει επίσης να επισκεφτεί κανείς το Λαογραφικό Μουσείο Διδυμότειχου, το οποίο στεγάζεται στο νεοκλασικό κτίριο Χατζηρβασάνη (1900). Οι συλλογές του Μουσείου άρχισαν να συγκροτούνται από το 1966. Σήμερα το σύνολο των αντικειμένων είναι περίπου 2500. Στο Μουσείο μπορεί κανείς να δει παραδοσιακές ενδυμασίες της περιοχής, άλλα είδη ένδυσης, κεντητά και υφαντά στρωσίδια του σπιτιού καθώς και παραδοσιακά κοσμήματα, εκκλησιαστικά είδη, εικόνες και σκεύη, αγροτικά εργαλεία και εργαλεία υφαντικής, εργαλεία των παραδοσιακών τεχνιτών της περιοχής: ξυλουργού, σιδερά, τσαγκάρη, βαφέα ρούχων και υφαντικών ινών.

Επίσης εκτίθενται ο παραδοσιακός αποστακτήρας για την παρασκευή της ρακής και ένα παλιό κατάστιχο οινοπωλείου καθώς και σύνεργα παλιού τυπογραφείου. Ακόμη, δύο μαρμάρινα ανάγλυφα με παράσταση του «Θράκα Ιπέα», η κατεχοχήν θεότητα των Θρακών, που προστάτευε την οικογένεια τους, τα ταξίδια τους και τις επιδρομές τους.

Αξιόλογο είναι και το αρχαιολογικό υλικό που διαθέτει το Μουσείο, τα οποίο προέρχεται από δωρεές και περιλαμβάνει προγράμματα θεάτρου, προγράμματα εξετάσεων από τα εκπαιδευτήρια του Ζαπτείου της Αδριανούπολης (1882) και διάφορα άλλα έντυπα και χειρόγραφα.

Τέλος σε αύλιο χώρο εκτίθεται ένα σιγαμελαιοτριβείο (γιαχανάς), εργαστήριο παραγωγής σιγαμέλαιου. Στο Διδυμότειχο τέτοια εργαστήρια λειτουργούσαν μέχρι και τη δεκαετία του 1960.

Εικόνα 17. Λαογραφικό Μουσείο Διδυμότειχου

Πηγή: Ιδία απεικόνιση

Το ενδιαφέρον των τουριστών προσελκύουν επίσης μια σειρά από αξιοθέατα όπως:

- Το κάστρο Διδυμοτείχου, ή όπως ονομάζεται από τους ντόπιους «Καλέ», που δεσπόζει σε βραχώδες ύψωμα 107μ., στην αριστερή όχθη του Ερυθροπόταμου και όπου σώζονται ίχνη ανθρώπινης παρουσίας από τα προϊστορικά ακόμη χρόνια.
- Ο μητροπολιτικός μεταβυζαντινός ναός του Αγίου Αθανάσιου, με τις θαυμάσιες φορητές εικόνες, αφιερώματα των συντεχνιών της πόλης και τις τοπιογραφίες του ξυλόγλυπτου τέμπλου, όπου σύμφωνα με τον θρύλο σ' ένα από τα πέτρινα λαγούμια φυλακίστηκε ο Κάρολος ο ΙΒ', ο βασιλιάς της Σουηδίας.
- Το βραχώδες ύψωμα, γνωστό στους ντόπιους με το όνομα Αγία Πέτρα, όπου έχουν βρεθεί υπολείμματα της ρωμαϊκής Πλωτινόπολης, η οποία ιδρύθηκε από τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Τραϊανό προς τιμήν της γυναίκας του Πλωτίνης.

Εικόνα 18. Η Πύλη της Γέφυρας (Καλιόπορτα) στο Κάστρο Διδυμοτείχου

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Εικόνα 19. Πλωτινόπολη

Πηγή: <https://www.culture.gr/>

4.3 Δυνατότητες για ειδικές μορφές τουρισμού

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη συνέχεια στις δυνατότητες της Π.Ε. Έβρου για την ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, σε συσχέτιση προς τους ανωτέρω αναφερόμενους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους.

Οικολογικός-Περιβαλλοντικός Τουρισμός

Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια μορφή που συνδέεται με τη φυσιολατρία και επικεντρώνεται σε ταξίδια σε αγροτικές και επαρχιακές περιοχές των ανεπτυγμένων χωρών, με σκοπό τη συλλογή εμπειριών από την τοπική κουλτούρα αλλά και την εξερεύνηση της περιοχής (Bell et al, 2007). Τα οικολογικά/ περιβαλλοντικά τουριστικά ταξίδια γίνονται σε μέρη με πλούσια χλωρίδα και πανίδα αλλά και σε μέρη όπου υπάρχει μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά. Ο τουρίστας αλλά και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής, σέβονται το περιβάλλον και αποφεύγουν όσο το δυνατό περισσότερο τις δραστηριότητες που μπορούν να το βλάψουν.

Στο πλαίσιο αυτό, η Π.Ε. Έβρου διαθέτει τις δυνατότητες για ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού διότι είναι μια περιοχή με πλούσιο φυσικό περιβάλλον, καθώς διαθέτει δύο εθνικά πάρκα (το Δέλτα του Έβρου και το Δάσος της Δαδιάς), οκτώ περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura, ενδοχώρα με πλούσια ιστορικο-πολιτιστική κληρονομιά και το νησί της Σαμοθράκης.

Το Δέλτα του ποταμού Έβρου συνιστά ένα οικοσύστημα διεθνούς σημασίας καθώς αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υγρότοπους που έχει αναγνωριστεί από τη σύμβαση του Ramsar. Το πρόγραμμα οικοτουρισμού είναι σχεδιασμένο ώστε να καλύπτει όλες τις ομάδες επισκεπτών και περιλαμβάνει μεμονωμένους επισκέπτες, γκρουπ αλλά και ειδικές ομάδες όπως σχολεία, ορνιθοπαρατηρητές, φωτογράφους, φοιτητές, κλπ.

Το Δάσος της Δαδιάς απλώνεται στο μέσο της Π.Ε. Έβρου, καλύπτοντας τις νοτιοανατολικές λοφώδεις απολήξεις του ορεινού όγκου της Ροδόπης. Κατέχει ξεχωριστή γεωγραφική θέση σε διεθνές επίπεδο, καθώς βρίσκεται στο σταυροδρόμι μεταξύ Ασίας, Ευρώπης και Αφρικής και κοντά στον ανατολικότερο μεταναστευτικό διάδρομο πολλών ειδών πουλιών. Αυτό το πλούσιο μωσαϊκό βιοτόπων φιλοξενεί πολλά ζώα και φυτά. Εδώ βρίσκουν καταφύγιο παραπάνω από 48 είδη θηλαστικών, όπως λύκοι, ζαρκάδια, σκίουροι, νυχτερίδες, καθώς επίσης και 41 είδη ερπετών και αμφιβίων. Εκείνο όμως που κάνει ξεχωριστό το Δάσος της Δαδιάς και μοναδικό στην Ευρώπη είναι τα αρπακτικά πουλιά.

Εικόνα 20. Βαρκάδα στο Δέλτα του Έβρου

Πηγή: <http://www.evros-delta.gr/>

Εικόνα 21. Μαυρόγυπας στο Δάσος της Δαδιάς

Πηγή: <https://www.wwf.gr/>

Σχολικός-Εκπαιδευτικός Τουρισμός

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός θεωρείται μία από τις σημαντικότερες αναπτυσσόμενες τουριστικές αγορές και μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη σε μια περιοχή με πλούσια πολιτιστικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν πόλο έλξης για εκπαιδευτικό / μαθητικό τουρισμό, προερχόμενο τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό.

Οι σχολικές εκδρομές ή ο εκπαιδευτικός τουρισμός αποτελεί βασική προτεραιότητα για την Περιφερειακή Ενότητα Έβρου, λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής αλλά και επειδή συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Η Π.Ε. Έβρου είναι από τις ελάχιστες στην Ελλάδα που διαθέτει δύο Εθνικά Πάρκα με τέτοια δυναμική και αναγνώριση, σε μικρή απόσταση το ένα από το άλλο, με προγράμματα ενημέρωσης και εξυπηρέτησης επισκεπτών. Επιπλέον στο Σουφλί λειτουργεί άρτια οργανωμένο κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) το οποίο υλοποιεί προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με σχολεία απ' όλη την Ελλάδα.

Εικόνα 22. Κέντρο Ενημέρωσης Δάσους Δαδιάς

Πηγή: <https://dadia-np.gr/>

Θρησκευτικός τουρισμός

Ως Θρησκευτικός Τουρισμός ορίζεται το σύνολο εκείνο των τουριστικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη διενέργεια ταξιδιού μεμονωμένων ατόμων ή οργανωμένων ομάδων σε τόπους, χώρους και μνημεία θρησκευτικής σημασίας για λόγους θρησκευτικού, πολιτιστικού, εκπαιδευτικού και ενημερωτικού ενδιαφέροντος. Υπό την προσέγγιση αυτή, ο όρος «προσκυνηματική περιήγηση» αφορά στο παραπάνω σύνολο των δραστηριοτήτων όταν διενεργείται με κεντρικό κίνητρο ή το προσκύνημα, ή/και τη συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετές/ εκδηλώσεις, ή/και την εκπλήρωση τάματος.

Παρόλα αυτά δεν πρέπει να αποκλειστεί το ενδεχόμενο της επίσκεψης από άλλες ομάδες τουριστών που συνδυάζουν το ταξίδι τους παράλληλα με άλλες τουριστικές δραστηριότητες. Άλλωστε οι ιεροί τόποι και οι θρησκευτικές γιορτές αποτελούσαν πάντοτε πόλο έλξης από

ομάδες ατόμων με γενικά ενδιαφέροντα όπως η εμπειρία και η γνώση νέων πολιτισμών και παραδόσεων. Η σύνδεση με την κουλτούρα του τόπου και την τέχνη της εποχής είναι ακόμα ένας σημαντικός λόγος που παρακινεί τους τουρίστες να επισκεφθούν τα ιερά αξιοθέατα. Τα έργα τέχνης της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής περιόδου, τα ψηφιδωτά, οι τοιχογραφίες, οι εικόνες καθώς και άλλα θρησκευτικά μνημεία ελκύουν κάθε χρόνο το ενδιαφέρον χιλιάδων τουριστών. Μερικοί από τους λόγους του ενδιαφέροντος τους είναι η βαθύτερη γνώση των παραδόσεων, του πολιτισμού και η σύνδεση της τέχνης με τη θρησκεία.

Το θρησκευτικό μνημειακό κεφάλαιο της Π.Ε. Έβρου χαρακτηρίζεται εξίσου υψηλό, με σπουδαιότερα δείγματα την Εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων στην χτισμένη μέσα σε Σπήλαιο, το Ναό της Παναγίας της Κοσμοσώτειρας στις Φέρες, η ιερά μονή Κορνοφωλιάς και τον Τεκέ της Ρούσσας.

Εικόνα 23. Ιερά Μονή Κορνοφωλιάς

Πηγή: <http://dadia-np.gr/>

Ιαματικός τουρισμός

Η αύξηση του προσδόκιμου της ζωής και κατά συνέπεια του μέσου όρου ηλικίας των ανθρώπων, γεννάει ιδέες για ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως ο ιαματικός τουρισμός. Ο ιαματικός τουρισμός περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες και σχέσεις προσωρινής διακίνησης και διαμονής ανθρώπων οι οποίοι έχουν στόχο την πρόληψη, τη διατήρηση και την αποκατάσταση της σωματικής και ψυχικής υγείας καθώς και ευεξίας τους, με τη χρήση φυσικών ιαματικών πόρων.

Εντός των ορίων της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου υπάρχουν δύο περιοχές ιαματικών Λουτρών: της Τραϊανούπολης και τα Θερμά Λουτρά της Σαμοθράκης. Και οι δύο εγκαταστάσεις είναι άρτια εξοπλισμένες και μπορούν να προσφέρουν μια εναλλακτική επιλογή διακοπών.

Εικόνα 24. Ιαματικές πηγές Τραϊανούπολης

Πηγή: Ιδία απεικόνιση

Εικόνα 25. Ιαματικές πηγές Τραϊανούπολης

Πηγή: Ιδία απεικόνιση

Εικόνα 26. Θέρμα Λουτρά Σαμοθράκης

Πηγή: <https://samothraki.gr/>

Συνεδριακός Τουρισμός

Το συγκεκριμένο είδος τουρισμού περιλαμβάνει κάθε είδους οργανωμένων εκδηλώσεων (συνέδρια ή συναντήσεις), σε διάφορα επίπεδα, από τοπικό μέχρι διεθνές. Η διάρκεια των τουριστικών επισκέψεων για τη συμμετοχή ή παρακολούθηση συνεδρίων είναι συνήθως δύο με τέσσερις μέρες και συνδυάζεται με διάφορα άλλα είδη όπως ο εκπαιδευτικός/μορφωτικός τουρισμός. Όσον αφορά την απαιτούμενη υποδομή, είναι εμφανές ότι θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη σύγχρονων και μεγάλων συνεδριακών κέντρων καθώς και βοηθητικών χώρων (Ηγουμενάκης κ.α., 1999).

Τα τελευταία χρόνια η πολύ καλή ανάπτυξη των ξενοδοχειακών υποδομών που έγινε κυρίως στο νότιο τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου, καθώς και η ίδρυση του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου αποτελούν τους βασικούς παράγοντες που συνετέλεσαν ώστε να αναπτυχθεί ο συνεδριακός τουρισμός στην περιοχή. Ειδικότερα, πολλά συνέδρια επιστημονικά, ιατρικά, επιχειρηματικά κ.α. βρίσκουν το μέρος και την υποδομή για την υλοποίησή τους στην Πρωτεύουσα της Περιφερειακής ενότητας Έβρου, την Αλεξανδρούπολη.

Κυνηγετικός Τουρισμός

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί στην περιοχή της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου ένα νέο είδος τουρισμού, ο κυνηγετικός τουρισμός. Λόγω των αμέτρητων κυνηγότοπων με τα πολύ πλούσια σε ποικιλία αλλά και σε αριθμό θηράματα, ο Έβρος, εκτός από την ενασχόληση ανέκαθεν των κατοίκων του με το κυνήγι, έχει γίνει πλέον πόλος έλξης μεμονωμένων κυνηγών αλλά και κυνηγετικών συλλόγων απ' όλη την Ελλάδα, ενίοτε και από το εξωτερικό.

Οι φημισμένοι ορτυκότοποι και τα σταροχώρα της Θράκης εγγυώνται συναρπαστικά και αποδοτικά κυνήγια. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αρκετές περιοχές του Νομού Έβρου (Ορεσιάδα, Διδυμότειχο, Φέρρες, Σουφλί κ.τ.λ.) κατακλύζονται από κυνηγούς για να κυνηγήσουν ορτύκια και τρυγόνια κατά τον μήνα Αύγουστο και Σεπτέμβριο, υδρόβια και παρυδάτια τον χειμώνα.

Τουρισμός Πόλεων

Ο τουρισμός πόλης είναι μια μορφή τουρισμού κατά την οποία άτομα (κυρίως υψηλού μορφωτικού επιπέδου) επισκέπτονται μια πόλη για σύντομο χρονικό διάστημα συνήθως 3 έως 4 μέρες με κίνητρο διάφορους σκοπούς (Ηγουμενάκης κ.α., 1999). Συνήθως ο τουρισμός πόλης συνδέεται άμεσα με άλλες μορφές όπως ο μορφωτικός και ο συνεδριακός τουρισμός. Βέβαια υπάρχουν κι άλλοι πόλοι έλξης όπως η νυχτερινή ζωή, τα ψώνια, οι εκδρομές, η διασκέδαση κλπ.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται τουριστική ανάπτυξη στην αστική περιοχή του Έβρου. Στα παράλια του κατασκευάζονται συνεχώς νέες ξενοδοχειακές μονάδες με σκοπό να καλύψουν την αυξημένη τουριστική κίνηση βελτιώνοντας τόσο τη δυνατότητα φιλοξενίας περισσότερων επισκεπτών όσο και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της περιοχής διαθέτουν εξάλλου αξιόλογους φυσικούς πόρους αλλά και πολιτιστικούς με πλειάδα συλλόγων και φορέων να προωθούν τον τουρισμό μέσω πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπως:

- ▶ **Φεστιβάλ Νεολαίας Τυχερού:** Πρόκειται για το πιο δημοφιλές τριήμερο εκδηλώσεων που υλοποιείται στον Έβρο κάθε Αύγουστο.
- ▶ **Φεστιβάλ Νέων Άρδας:** Φεστιβάλ που διεξάγεται στις όχθες του ποταμού Άρδα στον Έβρο, πενταήμερης διάρκειας και περιλαμβάνει συναυλίες και πληθώρα άλλων εκδηλώσεων όπως αγώνες moto cross, beach volley, ιππασία, αγώνες 4x4, θεατρικές παραστάσεις, κ.ά.
- ▶ **Γιορτή Μεταξιού στο Σουφλί:** Η πόλη τον Ιούνιο φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις με σημείο αναφοράς και επίκεντρο το μετάξι.
- ▶ **«Ελευθέρια» Αλεξανδρούπολης:** Στις 14 Μαΐου και για όλο το μήνα πληθώρα εκδηλώσεων υλοποιούνται σε ανάμνηση της απελευθέρωσης της πόλης από τους Βούλγαρους.

- ▶ **Ελευθέρια Διδυμότειχου:** Αποτελούν σειρά πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο το Μάιο για την επέτειο απελευθέρωσης του Διδυμότειχου.

5. Ανάλυση και αξιολόγηση της προσβασιμότητας και του ποσοστού επισκεψιμότητας στα σημεία ενδιαφέροντος

Προκειμένου να αξιολογηθεί ο βαθμός προσβασιμότητας της Π.Ε. Έβρου θα αναλυθεί όχι μόνο η γεωγραφική θέση της αλλά και το επίπεδο των υποδομών της που εξυπηρετούν τις μετακινήσεις, τη διαμονή, τις επικοινωνίες και την υγεία των επισκεπτών / τουριστών στην περιοχή.

5.1 Προσβασιμότητα

Καταρχήν όσον αφορά στη **γεωγραφική της θέση** έχει ήδη αναφερθεί ότι, βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας και αποτελεί το φυσικό σύνορο της χώρας με τη Βουλγαρία στα βόρεια και την Τουρκία στα ανατολικά. Τα στοιχεία αυτά, αφενός σηματοδοτούν τον απομακρυσμένο χαρακτήρα της Π.Ε. αλλά αφετέρου φανερώνουν τον διασυνοριακό χαρακτήρα της, γεγονός που να συμβάλει στην εύκολη πρόσβαση αλλοδαπών τουριστών.

Εικόνα 27. Οδικό δίκτυο της Π.Ε. Έβρου

Σε επίπεδο **μεταφορικών υποδομών**, η Π.Ε. Έβρου διαθέτει το διεθνές αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης το οποίο χρήζει βελτιώσεων και περαιτέρω αξιοποίησης, καθώς μέχρι τώρα εκτελούνται μόνο εσωτερικές πτήσεις που εξυπηρετούν τη σύνδεση με την Αθήνα και την Κρήτη. Η επέκταση των πτήσεων και σε διεθνές επίπεδο μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην τουριστική τόνωση της περιοχής,

Ακόμη το επιβατικό και εμπορικό Λιμάνι της Αλεξανδρούπολης αποτελεί μια πύλη της ευρύτερης βαλκανικής ενδοχώρας και φιλοδοξία όλων είναι στο μέλλον να αποτελέσει συγκοινωνιακό κόμβο διακίνησης σημαντικού όγκου ανθρώπων και εμπορευμάτων.

Η ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού έβγαλε την περιοχή από τη γεωγραφική απομόνωση, μετατρέποντάς την σε κεντρικό σημείο σύνδεσης ανατολής και δύσης, συμβάλλοντας στη διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου και βελτιώνοντας σε σημαντικό βαθμό την προσβασιμότητα και προσπελασιμότητα της περιοχής.

Ο Έβρος διαθέτει ανεπτυγμένο δίκτυο εθνικών και επαρχιακών οδών που συνδέουν το νότιο με το βόρειο τμήμα του, ενώ λειτουργούν τρεις συνοριακοί σταθμοί σε Καστανιές, Πύθιο και Κήπους, καθώς και δύο ακόμη συνοριακά σημεία σε Κυπρίνο και Ορμένιο.

Επιπλέον, ο Έβρος συνδέεται με σιδηροδρομική γραμμή με Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Βουλγαρία, ενώ όταν ολοκληρωθούν οι εργασίες αναβάθμισης στο κομμάτι της διαδρομής, Αλεξανδρούπολη – Ορμένιο, θα εξυπηρετούνται πληθώρα κωμοπόλεων και χωριών, -κυρίως κατά μήκος αυτής που κινείται παράλληλα με τον ποταμό,- σε μικρότερους χρόνους και με μεγαλύτερη πυκνότητα δρομολογίων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, μελλοντικά προβλέπεται η σύνδεση του εμπορικού τμήματος του λιμανιού με τη σιδηροδρομική γραμμή, για τις διεθνείς μεταφορές εμπορευμάτων προς τις χώρες της Βαλκανικής και της Ανατολικής Ευρώπης.

5.2 Υποδομές διαμονής

Τουριστικά καταλύματα

Σε σχέση με τη δυναμικότητα, στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν όλων των ειδών τα καταλύματα όπως ξενοδοχεία, μοτέλ, πανδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η υπάρχουσα δυναμικότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στον Έβρο το 2017 δίνεται στο παρακάτω πίνακα, όπου φαίνεται ότι στην Π.Ε. Έβρου υπάρχουν 62 ξενοδοχειακά και ομοειδή καταλύματα (το 16,23% της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης) και 2 από τα 16 κάμπινγκ της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης. Ο συνολικός αριθμός των κλινών ανέρχεται σε 4.259 που αποτελεί το 17,1% της περιφέρειας.

Πίνακας 1. Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ 2017

	Αριθμός καταλυμάτων			Αριθμός κλινών		
	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	62	2	64	3.810	321	4.259
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	382	16	398	22.048	2.094	24.938

Πηγή: Ελ.Στατ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το ξενοδοχειακό δυναμικό της Π.Ε. Έβρου κατά κατηγορία. Η πλειοψηφία των καταλυμάτων (28 από τα 62) είναι 2 αστέρων και διαθέτουν 651 δωμάτια και 1.210 κλίνες. Ο συνολικός αριθμός των δωματίων των ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανέρχεται σε 1.979 και των κλινών σε 3.810 (17,8% και 17,3% αντίστοιχα της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης).

Πίνακας 2. Ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία, 2017

ΠΕΡΙΟΧΗ	5*****			4****			3***		
	Ξ	Δ	Κ	Ξ	Δ	Κ	Ξ	Δ	Κ
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	3	384	762	2	142	293	19	658	1.254
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	12	1.197	2.421	30	1.955	3.949	99	3.198	6.392

ΠΕΡΙΟΧΗ	2**			1*			ΣΥΝΟΛΟ		
	Ξ	Δ	Κ	Ξ	Δ	Κ	Ξ	Δ	Κ
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	28	651	1.210	10	144	291	62	1.979	3.810
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	166	3.635	7.088	75	1.126	2.198	382	11.111	22.048

Ξ: Ξενοδοχεία, Δ: Δωμάτια, Κ: Κλίνες

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

5.3 Υποδομές Υγείας

Σε ό,τι αφορά τις **υποδομές υγείας**, λειτουργούν τα νοσοκομεία Αλεξανδρούπολης και Διδυμοτείχου καθώς και τα κέντρα υγείας σε Δίκαια, Ορεσιάδα, Σουφλί, Φέρες και Σαμοθράκη, ενώ υπάρχει πληθώρα ιδιωτικών ιατρείων, διαγνωστικών κέντρων, θεραπευτηρίων και κλινικών δημιουργώντας ένα ικανοποιητικό πλέγμα και σύστημα υγειονομικής περίθαλψης

και υγείας, το οποίο παρέχει την απαιτούμενη ασφάλεια που είναι απαραίτητο συστατικό στοιχείο του τοπικού τουριστικού προϊόντος.

5.4 Υποδομές τηλεπικοινωνιών

Αναπτυγμένος σε ικανοποιητικό βαθμό είναι και οι **υποδομές των τηλεπικοινωνιών** και του internet, ενώ τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται και επεκτείνονται - με πρωτοβουλία των ΟΤΑ – hot spots που παρέχουν δωρεάν συνδέσεις και ανταποκρίνονται στις αυξημένες ανάγκες των επισκεπτών. Επικεφαλής κέντρο είναι η Αλεξανδρούπολη και η τηλεπικοινωνιακή σύνδεση του νησιού γίνεται με ψηφιακό ασύρματο δίκτυο 155 Mb/s και χωρητικότητα μέχρι 4x480 διοδεύσεις, ενώ η τρέχουσα εκμετάλλευση είναι μικρότερη του 50%. Στη Σαμοθράκη υπάρχουν τρία ψηφιακά κέντρα, από ένα στη Χώρα, το Λάκκωμα και στους Καρυώτες, με εγκατεστημένες PSTN/ISDN συνδέσεις.

5.5 Επισκεψιμότητα της Π.Ε. Έβρου

Όσον αφορά στην επισκεψιμότητα των σημείων ενδιαφέροντος, σημαντικό ποσοστό επισκέψεων πραγματοποιείται στο δάσος της Δαδιάς και στο Δέλτα του Έβρου.

Στον Έβρο βρίσκονται το **δάσος Δαδιάς – Λευκίμης - Τυχερού** και ο **υγρότοπος του Δέλτα του Έβρου**. Πρόκειται για δύο περιοχές φυσικής ομορφιάς και περιβαλλοντικής σημασίας.

5.5.1 Δάσος της Δαδιάς

Το δάσος της Δαδιάς με δυο ζώνες αυστηρής προστασίας 72.900 στρ. και συνολική έκταση 357.100 στρ. προστατεύεται από το 1980 με εθνικές και διεθνείς συμβάσεις και νομοθεσία. Εδώ φιλοξενούνται 36 από τα συνολικά 38 σπάνια είδη αρπακτικών πουλιών της Ευρώπης που απειλούνται με εξαφάνιση με σημαντικότερα τον βασιλαετό (*Aquila heliaca*) και τον κραυγαετό (*Aquila romana*). Πρόκειται για μια πολύ σημαντική περιοχή όπου συμβιώνουν διαφορετικά είδη της παγκόσμιας πανίδας και τρία από τα τέσσερα είδη γυπών (μαυρόγυπας, όρνιο, ασπροπάρης) της Ευρώπης. Η βλάστηση αποτελείται από μεικτό δάσος δρυός και πεύκης, συνιστώντας ένα μοναδικό οικοσύστημα με σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας.

Για την προστασία της περιοχής έχει συσταθεί το **Εθνικό Πάρκο Δαδιάς - Λευκίμης - Σουφλίου**, που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους βιοτόπους της Ευρώπης που χαρακτηρίστηκε με την ΚΥΑ 35633 ΦΕΚ Δ'911/13-10-2006 «Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς - Λευκίμης - Σουφλίου», ενώ είναι μία από τις πληρέστερα διαχειριζόμενες περιοχές της χώρας. Πλέον συμπεριλαμβάνεται στον ελληνικό κατάλογο Natura 2000. Η συνολική έκταση της περιοχής που

έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 είναι 43.000 εκτάρια, στα οποία, σύμφωνα με την ΚΥΑ του 1980, περιλαμβάνονται δύο πυρήνες αυστηρής προστασίας (7.290 εκτάρια).

Επίσης, δυτικά της Δαδιάς, σε μια απόσταση περίπου 9 χιλιομέτρων βρίσκεται ο χώρος δασικής αναψυχής των «Κατραντζίδων». Πρόκειται για μια δασική έκταση 740 στρεμμάτων, την οποία διαχειρίζεται ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Δαδιάς «Γερακίνα». Η διαδρομή από το χωριό της Δαδιάς προς τον χώρο δασικής αναψυχής των «Κατραντζίδων», αποτελεί μια εναλλακτική διαδρομή για απόλαυση της φύσης και καταλήγει στο σημείο πρόσβασης του γειτονικού Εθνικού Πάρκου του Δέλτα του Έβρου.

Εικόνα 28. Ο γύπας Ασπροπάρης στο Δάσος της Δαδιάς

Πηγή: <https://www.evros-news.gr/>

Όσον αφορά στο διοικητικό πλαίσιο του Εθνικού Πάρκου, υπεύθυνοι φορείς για τη διοίκηση και τη διαχείριση είναι ο Φορέας Διαχείρισης (ΦΔ), ο Δήμος Σουφλίου, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και η Δασική Υπηρεσία. Οι αρμοδιότητες του ΦΔ επικεντρώνονται κυρίως στη λειτουργία του Κέντρου Πληροφόρησης (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση), εποπτεία, εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων, έρευνες πεδίου και στρατηγικές ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή της Δαδιάς. Η Δασική Υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της δασικής νομοθεσίας, ενώ ο Δήμος και η Περιφέρεια επιτελούν υποστηρικτικό ρόλο ιδιαίτερα σε θέματα σχετικά με τη βελτίωση υποδομών και τη σύνταξη τεχνικών μελετών. Οι φορείς που προαναφέρθηκαν όπως επίσης και εκπρόσωποι των Υπουργείων Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, τοπικών συνεταιρισμών και μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο του Εθνικού Πάρκου.

Την περίοδο 2007 – 2008 η ετήσια επισκεψιμότητα του Εθνικού Πάρκου κυμαινόταν μεταξύ 23-25.000 ετησίως. Οι περισσότεροι επισκέπτες ήταν μαθητές σχολείων που πραγματοποιούσαν εκπαιδευτικές – φυσιολατρικές εκδρομές συνδυάζοντας επίσκεψη και στο κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Σουφλίου. Την πενταετία 2009-2013 ο ρυθμός των επισκέψεων μειώθηκε δραστικά, ενώ από το 2014 και μετά παρατηρούνται σημάδια ανάκαμψης στη ροή των επισκεπτών που προέρχονται πλέον και από χώρες της Βαλκανικής και την Τουρκία.

Η μείωση της ζήτησης οφείλεται κυρίως στη μείωση των εγχώριων επισκεπτών λόγω της οικονομικής κρίσης και την ελλιπή προβολή του πάρκου σε ξένους τουρίστες και τις διεθνείς τουριστικές αγορές.

Εικόνα 29. Θαλασσαετός στο Δάσος της Δαδιάς

Πηγή: <https://wwfaction.wordpress.com/2012/05/04/haliaeetus/>

Περιήγηση στο Πάρκο

Μέσα στο εθνικό πάρκο υπάρχουν περιπατητικές διαδρομές και οριοθετημένα μονοπάτια διαφορετικού βαθμού δυσκολίας με την αντίστοιχη σήμανση που δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να περιπλανηθούν μέσα στα όμορφα τοπία και να έρθουν κοντά στην ιδιαίτερη πανίδα της περιοχής.

Συγκεκριμένα λειτουργούν τα παρακάτω **τέσσερα (4) μονοπάτια**¹:

1. Πορτοκαλί μονοπάτι

Είναι μικρής δυσκολίας και ξεκινά από το κέντρο ενημέρωσης για να καταλήξει στο παρατηρητήριο αρπακτικών πουλιών.

¹ https://dadia-np.gr/?page_id=3134

2. Κίτρινο μονοπάτι

Ακολουθεί τη διαδρομή από το παρατηρητήριο αγρίων πουλιών προς το κέντρο ενημέρωσης. Η διαδρομή διαρκεί 45 λεπτά και είναι πολύ μικρής δυσκολίας.

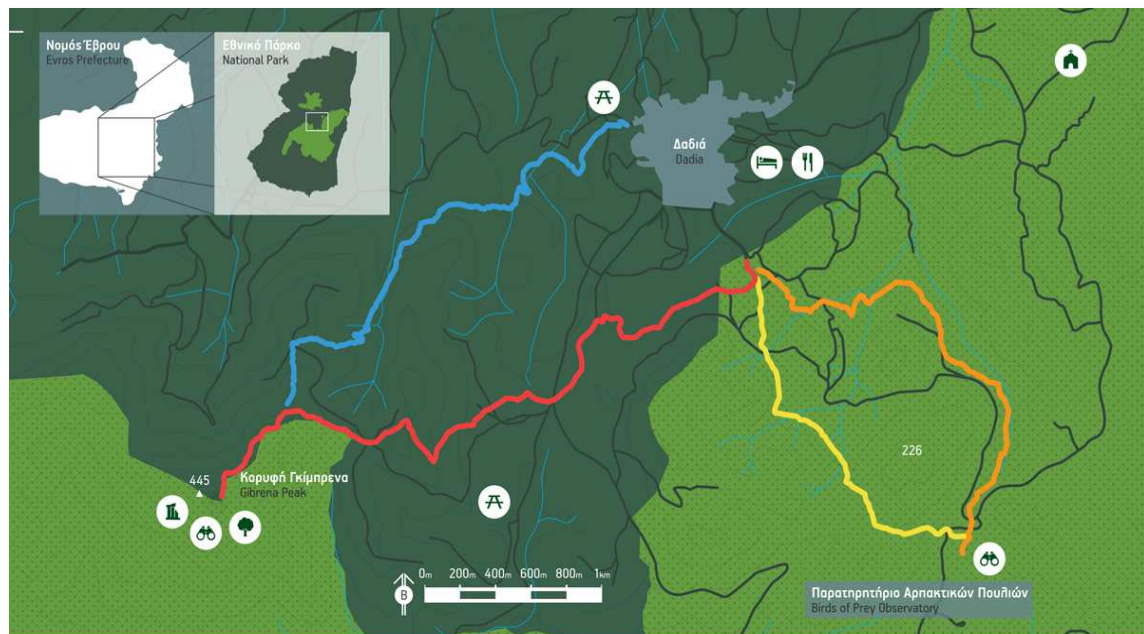
3. Κόκκινο μονοπάτι

Πρόκειται για μια διαδρομή μέσης δυσκολίας, συνολικής διάρκειας 2 ωρών. Ο επισκέπτης μέσω του κόκκινου μονοπατιού διασχίζοντας τα δάση της μαύρης πεύκης και περνώντας από τα ερείπια του βυζαντινού οχυρού, καταλήγει στην κορυφή Γκίμπρενα με υψόμετρο 520 μ. και πανοραμική θέα.

4. Μπλε μονοπάτι

Είναι το μονοπάτι της επιστροφής από την κορυφή Γκίμπρενα που διασχίζει την άλλη πλευρά του δάσους ακολουθώντας το Διαβολόρεμα. Είναι μέτριας δυσκολίας και διάρκειας 1,5 ώρας (Φορέας Διαχείρισης εθνικού πάρκου, 2017).

Εικόνα 30. Χάρτης μονοπατιών στο Δάσος της Δαδιάς

Πηγή: <http://dadia-np.gr/>

Η πρόσβαση στα σημαδεμένα μονοπάτια είναι δυνατή όλο το χρόνο. Εξαιρούνται οι ημέρες της αντιπυρικής περιόδου (1 Μαΐου – 31 Οκτωβρίου) που ο δείκτης πρόκλησης κινδύνου πυρκαγιάς είναι 3,4 ή 5. Ο δείκτης πρόκλησης κινδύνου πυρκαγιάς ανανεώνεται κάθε μέρα για την επόμενη και είναι διαθέσιμος στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας και του Φορέα Διαχείρισης.

Επίσης, μέσα στο πάρκο παρέχεται η δυνατότητα ακολουθώντας τους αυστηρούς κανόνες επισκεψιμότητας, να επιλέξει κανείς να ακολουθήσει τις ειδικές οδικές διαδρομές², είτε με ποδήλατο, είτε με το αυτοκίνητο, καθώς και με όχημα του φορέα διαχείρισης συνοδεία τοπικού οικο-ξεναγού.

Οι διαδρομές αυτές είναι οι ακόλουθες:

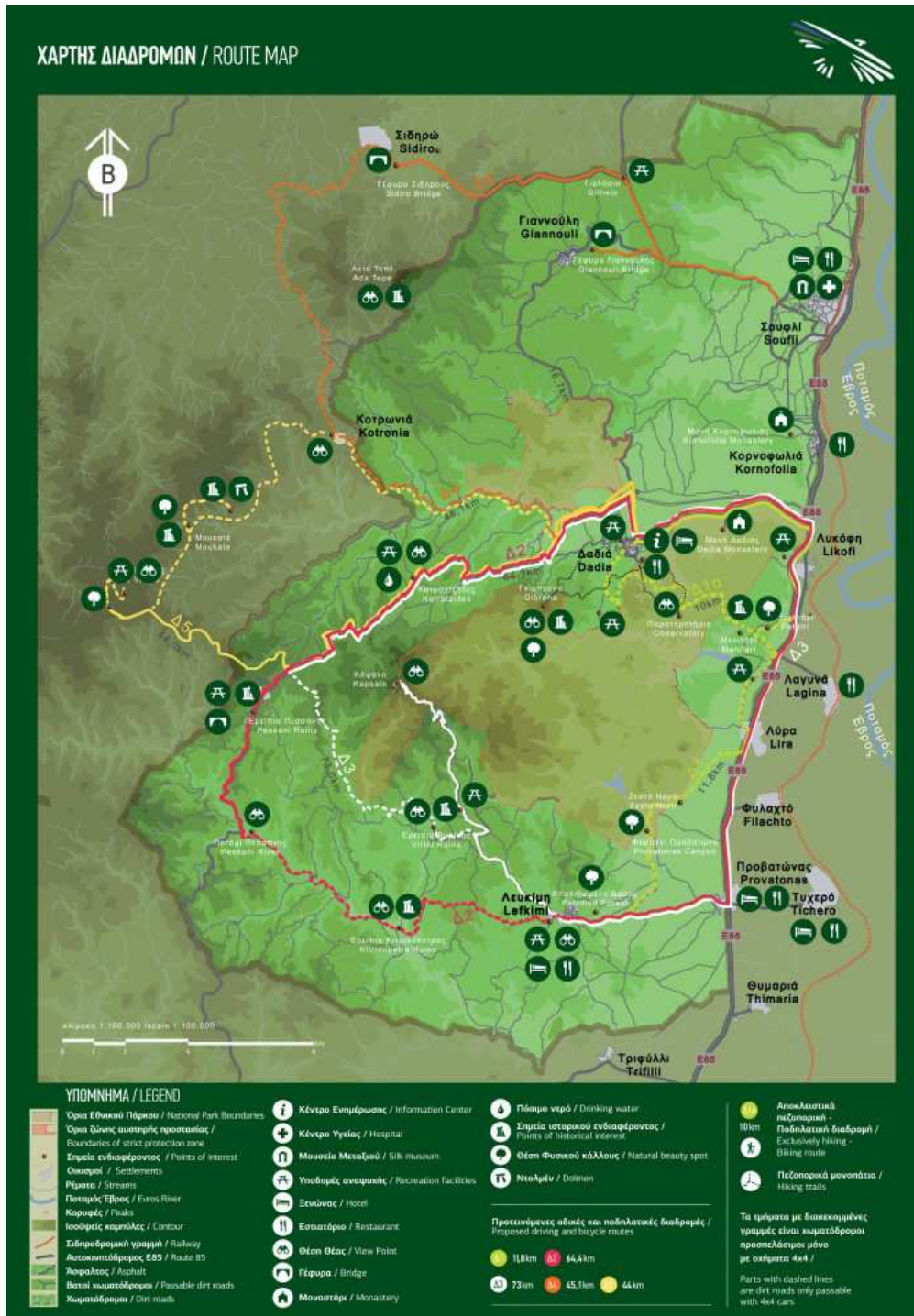
- ◆ **Διαδρομή 1:** Δαδιά-Παρατηρητήριο αρπακτικών πουλιών – Λύρα – Λευκίμη.
- ◆ **Διαδρομή 2:** Δαδιά – Απολιθωμένο δάσος Λευκίμης – Κιτρινόπετρα – Δαδιά.
- ◆ **Διαδρομή 3:** Δαδιά – Λευκίμη – Κάψαλο – Βυρίνη – Δαδιά.
- ◆ **Διαδρομή 4:** Δαδιά – Κοτρωνιά – Σιδηρώ – Γιαννούλη – Σουφλί – Κορνοφωλιά – Μονή Δαδιάς.
- ◆ **Διαδρομή 5:** Δαδιά – Τρεις Βρύσες – Κοτρωνιά – Δαδιά.
- ◆ **Διαδρομή 6:** Λουτρός – Πεσσάνη – Κατρατζίδες – Δαδιά.
- ◆ **Διαδρομή 7:** Δαδιά-Γιαννούλη-Σουφλί.

Όλες οι παραπάνω διαδρομές διέρχονται μέσα από το περιφερειακό δάσος, παραδοσιακούς οικισμούς, μνημεία και χώρους αναψυχής και αποτελούν μια επιλογή για ολόήμερες εκδρομές κοντά στη φύση. Μέχρι τώρα οι εκδρομές αυτές διοργανώνονται με τη συνδρομή του κέντρου ενημέρωσης και πληροφόρησης του εθνικού πάρκου και από μερικά εξειδικευμένα ταξιδιωτικά γραφεία της περιοχής. Πολλές από τις ημερήσιες εκδρομές οργανώνονται και σχεδιάζονται από τοπικούς πολιτιστικούς και φυσιολατρικούς, πεζοπορικούς και ορειβατικούς συλλόγους.

Μέρος των εν λόγω διαδρομών είναι χωματόδρομος προσβάσιμος με οχήματα 4Χ4 ή ποδήλατο. Οι επισκέπτες μπορούν να επιλέξουν να ακολουθήσουν τις παρακάτω οδικές διαδρομές είτε μεμονωμένα με δικό τους ΙΧ 4Χ4 είτε με όχημα του Φορέα Διαχείρισης, συνοδεία προσωπικού, κατόπιν συνεννόησης.

² https://dadia-np.gr/?page_id=3136

Εικόνα 31. Χάρτης ειδικών οδικών διαδρομών στο δάσος της Δαδιάς

Πηγή: <http://dadia-np.gr/>

Στο Εθνικό Πάρκο λειτουργεί παραδοσιακός ξενώνας που μπορεί να εξυπηρετήσει περιορισμένο αριθμό επισκεπτών. Ξενώνες υπάρχουν στο γειτονικό Σουφλί, στο Τυχερό και στις

Φέρες που μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες περισσότερων επισκεπτών. Η μέση ετήσια πληρότητα για το 2015 ήταν ιδιαίτερα χαμηλή 8,7% φανερώνοντας τη χαμηλή τουριστική κίνηση στην περιοχή του Σουφλίου.

Μερικά μέτρα από το χωριό Λευκίμη, υπάρχει ένα μνημείο της φύσης σπάνιας ομορφιάς και το μοναδικό στην Ευρώπη: το **απολιθωμένο δάσος της Λευκίμης-Φυλακτού**, ηλικίας 40 εκ. ετών, που τα απολιθώματά του βρίσκονται διάσπαρτα μέσα σε ένα καταπράσινο πυκνό δάσος.

Εικόνα 32. Απολιθωμένο Δάσος Λευκίμης

Πηγή: <http://www.koukoulihotel.gr>

Υπολογίζεται από τους επιστήμονες πως το **απολιθωμένο δάσος Λευκίμης-Φυλακτού** δημιουργήθηκε εξαιτίας της ηφαιστειακής δράσης που εκτυλισσόταν τότε στην περιοχή. Στην περιοχή λειτουργεί ένα μικρό εκθετήριο με δείγματα απολιθωμένων ευρημάτων της ευρύτερης περιοχής, εντός των εγκαταστάσεων του Τουριστικού Κέντρου Τυχερού στην είσοδο του χωριού, δίπλα στη λίμνη. Απολιθωμένα φύλλα κανέλλας, φτέρης, δέντρου του καφέ, του καουτσούκ και προγονικής μορφής της αμπέλου συμπεριλαμβάνονται στα ευρήματα του απολιθωμένου δάσους Φυλακτού και θεωρούνται σημαντικής αξίας λόγω και της σπανιότητάς τους τόσο στον ελληνικό όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο.

5.5.2 Δέλτα του ποταμού Έβρου

Το **Δέλτα του ποταμού Έβρου**, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υγρότοπους που έχει αναγνωριστεί από τη σύμβαση του Ramsar, το 1971 και προστατεύεται με βάση την κοινοτική οδηγία 79/409 και τη σύμβαση της Βαρκελώνης (1977). Πρόκειται για ένα οικοσύστημα διεθνούς σημασίας που βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Π.Ε. Έβρου, σε απόσταση 20 χιλιομέτρων από την Αλεξανδρούπολη. Ο ποταμός Έβρος είναι ο δεύτερος σε μέγεθος ποταμός

της Ανατολικής Ευρώπης (430 χλμ) και ο μεγαλύτερος της Βαλκανικής χερσονήσου, ενώ αποτελεί το φυσικό σύνορο της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Ο υγρότοπος του Δέλτα του Έβρου έχει ενταχθεί στον κατάλογο προστατευόμενων περιοχών της Διεθνούς Σύμβασης Ramsar λόγω των σημαντικών ειδών που φιλοξενεί. Επίσης μέρος του Δέλτα χαρακτηρίζεται ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας και Προτείνεται ως Τόπος Κοινοτικού Ενδιαφέροντος στο Δίκτυο Natura 2000. Η συνολική έκταση του Εθνικού Πάρκου είναι 500.000 στρέμματα από τα οποία τα 100.000 ανήκουν στην Τουρκία.

Εικόνα 33. Ηλιοβασίλεμα στο Δέλτα του Έβρου

Πηγή: <https://www.evros-delta.gr/>

Σε μια συνολική έκταση 500.000 στρεμμάτων, διαχειμάζουν πλήθος απειλούμενων ειδών την παγκόσμιας πανίδας και ενδημούν πολλά σπάνια φυτά της ευρωπαϊκής χλωρίδας. Πολλά είδη ψαριών, αμφιβίων, ερπετών και περισσότερα από 40 είδη θηλαστικών βρίσκουν καταφύγιο στα νερά και τις νησίδες που δημιουργούνται σε ένα δαιδαλώδες τοπίο εξαιρετικής ομορφιάς. Έχουν καταγραφεί 304 είδη πουλιών από 423 που διαθέτει η ελληνική ορνιθοπανίδα. Το φυτογεωγραφικό ενδιαφέρον της περιοχής είναι σπουδαίο, καθώς φιλοξενεί είδη που σπάνια εμφανίζονται στην Ελλάδα. Επίσης ιδιαίτερο είναι και το ορνιθολογικό ενδιαφέρον, καθώς αποτελεί βιότοπο για είδη σπάνια ή απειλούμενα με εξαφάνιση είδη όπως ο Θαλασσοκόρακα, το Φοινικόπτερο, είδη Αετών, Κύκνων κ.α. Στην περιοχή φιλοξενούνται επίσης 28 είδη αμφιβίων και ερπετών, 40 είδη θηλαστικών και 46 είδη ψαριών.

Εικόνα 34. Θαλασσαετός στο Δέλτα του Έβρου

Πηγή: <https://www.evros-delta.gr/>

Η καθιέρωση του Εθνικού Πάρκου επηρεάζει περίπου 10.000 κατοίκους των γύρω οικισμών (Φέρες, Μοναστηράκι, Λουτρός κ.α.), που ανήκουν στο Δήμο Αλεξανδρούπολης.

Όσον αφορά στο διοικητικό πλαίσιο του Εθνικού Πάρκου, υπεύθυνοι φορείς για τη διοίκηση και τη διαχείριση είναι ο Φορέας Διαχείρισης (ΦΔ), ο Δήμος Αλεξανδρούπολης, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η Δασική Υπηρεσία και το Λιμενικό Σώμα. Οι αρμοδιότητες του ΦΔ επικεντρώνονται κυρίως στη λειτουργία του Κέντρου Πληροφόρησης (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση), στην εποπτεία, στην εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων και στη διενέργεια ερευνών πεδίου. Η Δασική Υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της δασικής νομοθεσίας, το Λιμενικό Σώμα για παραβάσεις που λαμβάνουν χώρα μέσα στα όρια του υγροτόπου, ενώ ο Δήμος και η Περιφέρεια επιτελούν υποστηρικτικό ρόλο ιδιαίτερα σε θέματα σχετικά με τη βελτίωση υποδομών και τη σύνταξη τεχνικών μελετών. Οι φορείς που προαναφέρθηκαν όπως επίσης και εκπρόσωποι των Υπουργείων Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, τοπικών συνεταιρισμών και μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο του Εθνικού Πάρκου.

Η επισκεψιμότητα της περιοχής με βάση τα στοιχεία του Φορέα Διαχείρισης, την περίοδο 2007-2008, υπολογιζόταν σε 28-30.000 επισκέπτες ετησίως, με τη συντριπτική πλειοψηφία να είναι μαθητές σχολείων σε εκπαιδευτικές εκδρομές. Την πενταετία 2009-2013 υπήρξε μεγάλη κάμψη στην ροή των επισκεπτών και φαίνεται να παρατηρείται ανάκαμψη με ξένους κυρίως επισκέπτες από τη Βουλγαρία και την Τουρκία από το 2014, έως και σήμερα.

Η ξενάγηση μέσα στο Δέλτα περιλαμβάνει πεζοπορικές διαδρομές και μεταφορά των επισκεπτών με λεωφορείο σε σημεία ενδιαφέροντος. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα για υδάτινες διαδρομές στα φυσικά κανάλια με τα παραδοσιακά σκάφη (πλάβες), παρουσία πάντα οικο-ξεναγού, για την παρατήρηση της βλάστησης και των πουλιών και ζώων που διαβιούν εκεί. Ο απαιτούμενος εξοπλισμός παρέχεται από το κέντρο ενημέρωσης και πληροφόρησης.

Επίσης, κατά τη διάρκεια όλης της σχολικής χρονιάς, ο Φορέας Διαχείρισης, υλοποιεί προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Αυτά τα προγράμματα έχουν είτε μικρή είτε μεγάλη διάρκεια. Κάθε χρόνο σχεδιάζονται νέα προγράμματα και αφορούν τους μαθητές της ευρύτερης περιοχής του Δέλτα Έβρου, αλλά και όσους μαθητές επισκέπτονται τον υγρότοπο από όλη την Ελλάδα.

Οι μαθητές της περιοχής έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε ετήσια προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα οποία οργανώνονται δραστηριότητες όλο το χρόνο, με επισκέψεις στον υγρότοπο, συνεντεύξεις από παραγωγικούς χρήστες, παρατήρηση πουλιών, συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες και πολλά άλλα. Στο τέλος της περιόδου, οι μαθητές κάνουν μια τελική εργασία ή παρουσίαση.

Τα προγράμματα που έχουν μικρότερη διάρκεια μπορεί να είναι ημερήσια ή να περιλαμβάνουν έναν πολυήμερο συνδυασμό ενημερωτικών παρουσιάσεων και διαδρομών στον υγρότοπο. Σχεδιάζονται από το Φορέα Διαχείρισης για όλους τους μικρούς επισκέπτες που έρχονται οργανωμένα στο Δέλτα Έβρου ή μετά από κάποια πρόσκληση που θα απευθύνει κάποιο σχολείο με ένα ειδικό θέμα.

Στα ημερήσια προγράμματα που υλοποιούνται στο Κέντρο Πληροφόρησης οι δραστηριότητες μπορεί να περιλαμβάνουν ενημερωτική προβολή, κατασκευές, ζωγραφική, περιβαλλοντικά παιχνίδια, δραστηριότητες στον υγρότοπο, περιήγηση, παρατήρηση πουλιών και πολλά άλλα.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα προσαρμόζονται πάντα στην ιδιαιτερότητα και τις απαιτήσεις των ομάδων που συμμετέχουν. Ο Φορέας Διαχείρισης έχει αναπτύξει μια πολύ καλή συνεργασία σε τοπικό επίπεδο, με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.

Τέλος, στις γειτονικές περιοχές του Δέλτα, υπάρχουν αξιόλογα μνημεία ιστορικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής σημασίας που όπως:

- Ο ναός της Παναγίας Κοσμοσώτειρας και το Υδραγωγείο στις Φέρες.
- Ο αρχαιολογικός χώρος του Δορίσκου.
- Ο αρχαιολογικός χώρος της Τραϊανούπολης.
- Τα Θερμά Λουτρά Τραϊανούπολης
- Ο λόφος του Αη - Γιώργη (Ακρόπολη Τραϊανούπολης)
- Ο προφήτης Ηλίας (Πλατανότοπος)
- Η μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου.

5.5.3 Επισκεψιμότητα στην περιοχή βάσει αφίξεων και διανυκτερεύσεων

Κίνηση τουριστικών καταλυμάτων

Όσον αφορά στη χωρική κατανομή των αφίξεων το 2017 διαπιστώνουμε ότι, οι περισσότερες καταγράφονται – τόσο στο σύνολο όσο και ανάλογα στον τόπο διαμονής - στο Δήμο Αλεξανδρούπολης και ακολουθεί ο Δήμος Ορεστιάδας. Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και για τις διανυκτερεύσεις. Επίσης, από τους παρακάτω πίνακες διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία αφορά σε εγχώριο τουρισμό, αφού 64,4% των αφίξεων στην Π.Ε. Έβρου αφορά ημεδαπούς, ενώ το 35,6% των αφίξεων αναφέρεται σε αλλοδαπούς.

Πίνακας 3. Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2017

ΠΕΡΙΟΧΗ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	66.497	45.215	111.712	93
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	4.437	790	5.227	100
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	13.893	1.796	15.689	95,5
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	6.125	2.748	8.873	91,4
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	1.736	821	2.557	88,3
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	92.688	51.370	144.058	93,3
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	352.469	296.546	649.015	86,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 4. Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2017

ΠΕΡΙΟΧΗ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	163.300	114.516	277.816	93,0
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	14.465	1.682	16.147	100,0
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	43.789	4.468	48.257	95,5
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	17.906	10.064	27.970	91,4
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	5.425	2.256	7.681	88,3

ΠΕΡΙΟΧΗ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	244.885	132.986	377.871	93,3
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	798.288	1.174.954	1.973.242	86,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Έβρου, παρουσιάζουν αυξομειώσεις. Ειδικότερα παρατηρούμε ότι ενώ την περίοδο από 2014 σε 2015 σημειώθηκε μία αύξηση των αφίξεων στην Π.Ε. Έβρου κατά 3%, το 2016 καταγράφηκε πτώση σε σχέση με το 2015 περίπου κατά το ίδιο ποσοστό. Παρόλα αυτά, το 2017 υπήρξε ικανοποιητική αύξηση των αφίξεων της τάξεως του 8%, σε σχέση με το 2016. Σε επίπεδο διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου της Π.Ε. Έβρου, αυτές παρουσίασαν αυξητικές τάσεις χρόνο με το χρόνο από το 2014 έως το 2017, γνωρίζοντας τη μεγαλύτερη αύξηση από το 2016 στο 2017 (7%).

Πίνακας 5. Εξέλιξη των αφίξεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	102.233	108.359	105.598	111.712
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	4.888	4.629	4.470	5.227
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	17.790	16.434	14.540	15.689
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	6.195	5.932	6.322	8.873
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	2.310	2.284	2.543	2.557
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	133.416	137.638	133.473	144.058
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	550.722	606.705	605.998	649.015

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 6. Εξέλιξη των διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	238.803	247.083	264.817	277.816
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	17.352	14.757	15.342	16.147
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	71.309	47.510	45.614	48.257
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	19.433	18.675	19.991	27.970
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	7.300	6.572	7.710	7.681
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	354.197	334.597	353.474	377.871
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	1.681.590	1.798.036	1.770.206	1.973.242

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Πληρότητα Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Π.Ε. Έβρου για το έτος 2017 αρκετά χαμηλή. Πιο συγκεκριμένα, η πληρότητα κυμάνθηκε στο 30,8% με τη μεγαλύτερη να την παρουσιάζουν οι Δήμοι Αλεξανδρούπολης (35,4%) και Ορεστιάδας (31,5%). Πολύ χαμηλή πληρότητα είχε ο Δήμος Σουφλίου με μόνο 10% του συνόλου των κλινών.

Πίνακας 7. Πληρότητα κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ) 2017

ΠΕΡΙΟΧΗ	Ποσοστό (%) πληρότητας κλινών	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	35,4	93,0
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	15,4	100,0
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	31,5	95,5
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	25,6	91,4
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	10,1	88,3
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	30,8	93,3
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	36,8	86,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 8. Εξέλιξη πληρότητας κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	29,1	32,6	33,7	35,4
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	16,6	14,0	14,6	15,4
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	39,5	27,6	29,7	31,5
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	18,8	17,7	19,8	25,6
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	9,1	8,7	10,2	10,1
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	27,4	27,5	29,0	30,8
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	34,4	36,3	35,5	36,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

5.5.4 Επισκεψιμότητα σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία

Γενικά είναι πλούσια η πολιτιστική παράδοση και η ιστορία καθώς και τα αξιοθέατα που υπάρχουν διάσπαρτα στην περιοχή. Αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία, όπως το Ιστορικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης, το Βυζαντινό Μουσείο και το Στρατιωτικό Μουσείο στο Διδυμότειχο, το Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί, το Μουσείο Τέχνης Μεταξιού, το ιερό των μεγάλων θεών στη Σαμοθράκη και τα διπλά τείχη στο Διδυμότειχο, αποτυπώνουν την τουριστική δραστηριότητα μέσα από τις μετρήσεις της επισκεψιμότητας και καταγράφουν τις τάσεις για την Π.Ε. Έβρου.

Εικόνα 35. Ιστορικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης (εξωτερική άποψη)

Πηγή: Ίδια απεικόνιση

Εικόνα 36. Ιστορικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης (άποψη από το εσωτερικό)

Πηγή: <https://museumfinder.gr/>

Εικόνα 37. Βυζαντινό Μουσείο Διδυμοτείχου (εξωτερική άποψη)

Πηγή: Ϊδια απεικόνιση

Εικόνα 38. Βυζαντινό Μουσείο Διδυμοτείχου (άποψη από το εσωτερικό)

Πηγή: <https://kastropolites.com/>

Εικόνα 39. Στρατιωτικό Μουσείο Διδυμοτείχου

Πηγή: Ϊδία απεικόνιση

Εικόνα 40. Στρατιωτικό Μουσείο Διδυμοτείχου

Πηγή: Ίδια απεικόνιση

Εικόνα 41. Μουσείο Τέχνης Μεταξιού στο Σουφλί

Πηγή: Αρχείο Μουσείου Τέχνης Μεταξιού

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται διαθέσιμα στοιχεία επισκέψεων σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους την χρονική περίοδο 2016, 2017 & 2018, σύμφωνα με τα οποία καταγράφεται ένα ιδιαίτερα σημαντικό και σταθερό ενδιαφέρον των επισκεπτών στην ΠΕ Έβρου, σε πανελλαδική κλίμακα (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Πίνακας 9. Επισκεψιμότητα Αρχαιολογικών χώρων και Μουσείων στην Π.Ε. Έβρου

	2016	2017	2018
Μεσημβρία Ζώνη	2.422	1.899	1.220
Αρχαιολογικός Χώρος Σαμοθράκης	9.863	10.744	11.335
Βυζαντινό Μουσείο Διδυμοτείχου	-	2.438	1.345
ΣΥΝΟΛΑ	12.285	15.081	13.900

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019 / Επεξεργασία: Ομάδα Μελέτης

Το ίδιο συμβαίνει και με τη συμμετοχή των επισκεπτών στα λαϊκά δρώμενα, τα φεστιβάλ και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η επιτυχία και η μαζικότητα της συμμετοχής, όταν επιτυγχάνεται, υποδηλώνει αυξημένη τουριστική τάση και ζήτηση. Χαρακτηριστικό είναι το φεστιβάλ νεολαίας στον ποταμό Άρδα που κάθε χρόνο γίνεται σημείο συνάντησης χιλιάδων νέων από όλο τον κόσμο, που κατασκηνώνουν στις όχθες του και περνούν εκεί ένα εβδομήμερο ξεγνοιασιάς και ψυχαγωγίας. Αντίστοιχα τα φεστιβάλ νέων σε Τυχερό και Σαμοθράκη αποτελούν κάθε χρόνο πόλο έλξης νέων ανθρώπων.

6. Ανάλυση και αξιολόγηση της αναγνωρισιμότητας των σημείων ενδιαφέροντος - Παρουσίαση της ταυτότητας των σημείων ενδιαφέροντος και ανάδειξη της ιστορικής τους σημαντικότητας

Πλούσια είναι η πολιτιστική παράδοση και η ιστορία καθώς και τα αξιοθέατα που υπάρχουν διάσπαρτα στην Π.Ε. Έβρου όπως έχουμε προαναφέρει σε προηγούμενη ενότητα. Η ζήτηση του τουριστικού προϊόντος στον τομέα των ήπιων μορφών τουρισμού, αποτιμάται με βάση την αντίστοιχη ζήτηση που έχουν στο πλαίσιο της αγοράς, οι υπηρεσίες και η προσφορά που υπάρχει.

Η ύπαρξη ειδικών τουριστικών υποδομών, είναι η προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, όπως και η παρουσία των υποστηρικτικών υποδομών, ασφάλειας, υγείας και περιθαλψής, προσβασιμότητας και επικοινωνίας αποτελεί το σταθερό περιβάλλον σχεδιασμού και υλοποίησης κάθε οικονομικής δραστηριότητας.

Οι ειδικές τουριστικές υποδομές συνδέονται με τις επιλογές και τις δυνατότητες διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς, μέσα από υπηρεσίες ειδικού και θεματικού ενδιαφέροντος, που μπορούν να εμπλουτίσουν το περιεχόμενο ενός τουριστικού πακέτου και σε μεγάλο βαθμό να αλλάξουν τη φυσιογνωμία του, μετατρέποντάς το από ένα απλό θερινό ταξίδι διακοπών σε μια ολοκληρωμένη ταξιδιωτική εμπειρία, αναψυχής και ψυχαγωγίας. Μπορεί μια σειρά δράσεων από εκδρομές, δράσεις, ποδηλασίας, περιήγησης, γαστρονομίας, υπηρεσιών ευεξίας sra κλπ να αλλάξει την ταυτότητα του αρχικού προσφερόμενου προϊόντος και να προσεγγίσει και άλλα τμήματα καταναλωτών της τουριστικής αγοράς. Αποτελούν το μέσο για την προσέγγιση του ταξιδιώτη με επιμέρους δομικά στοιχεία του ταξιδιωτικού προορισμού και την προσωρινή ενσωμάτωση του στον φυσικό και πολιτιστικό χαρακτήρα της περιοχής που επιλέγει για να περάσει το μεγαλύτερο μέρος του ταξιδιού του, εμπλουτίζοντας τις αναμνήσεις του στο τέλος με διαφορετικές εμπειρίες.

Στο **Παράρτημα II** παρουσιάζονται συνοπτικά οι σημαντικότερες ειδικές τουριστικές υποδομές που μαζί με τα αξιοθέατα, τα μουσεία, τους παραδοσιακούς ξενώνες με τα τοπικά προϊόντα και εδέσματα, τα μνημεία της αρχαίας και βυζαντινής περιόδου και τους τόπους θρησκευτικού και λατρευτικού – προσκυνηματικού ενδιαφέροντος και χαρακτήρα, συμπληρώνουν το πρωτογενές προσφερόμενο τουριστικό προϊόν της Π.Ε. Έβρου.

Αξίζει ενδεικτικά να αναφερθούν οι εξής ειδικές τουριστικές υποδομές:

► Παρατήρηση πουλιών (Bird watching) στο Εθνικό Πάρκο του Δάσους της Δαδιάς

Το δάσος της Δαδιάς αποτελεί τον μοναδικό οικότοπο στην Ελλάδα για την αναπαραγωγή του Μαυρόγυπα. Πρόκειται για ένα σπάνιο είδος αρπακτικού που θεωρείται παγκοσμίως ως απειλούμενο με εξαφάνιση. Επίσης φιλοξενούνται σπάνια είδη αρπακτικών, όπως το όρνιο και ο Ασπροπάρης. Υπάρχουν 36 από τα 38 ημερόβια αρπακτικά είδη και είναι η πιο σημαντική

περιοχή αναπαραγωγής του Μαυροπελαργού στην Ελλάδα. Η περιοχή αποτελεί βιότοπο για 24 είδη νυχτερίδας, καθώς και για κάποια είδη αετών και γεράκια, σπάνια αμφίβια και ερπετά. Απαντώνται συνολικά 212 είδη πουλιών, ανάμεσα τους πολλά σπάνια είδη όπως 9 από τους 10 ευρωπαϊκούς δρυοκολάπτες.

Οι φτερωτοί κάτοικοι του δάσους, αποτελούν ένα καταπληκτικό θέαμα από το Παρατηρητήριο, σε ένα περιβάλλον που προσφέρεται για ηρεμία και αναζωογόνηση. Καθώς οι ρεματιές διαδέχονται τις κορυφές, σε ένα παιχνίδι ασύλληπτης οικολογικής ομορφιάς, 220 είδη πουλιών, 48 είδη πουλιών και 40 ήδη ερπετών και αμφίβιων απολαμβάνουν την αγκαλιά της θρακικής γης, σε ένα από τα τελευταία ασφαλή καταφύγια σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Στο χωριό της Δαδιάς υπάρχει κέντρο ενημέρωσης επισκεπτών με έκθεση φωτογραφικού υλικού και προβολή βιντεοταινιών, μικρή αίθουσα συνεδρίων, αναψυκτήριο χωρητικότητας 120 ατόμων καθώς επίσης και πωλητήριο αναμνηστικών ειδών και τοπικών προϊόντων. Από το Κέντρο Ενημέρωσης, οι επισκέπτες μεταφέρονται με λεωφορείο στο παρατηρητήριο, όπου έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν με τηλεσκόπια τα πουλιά στο χώρο της ταΐστρας.

► **Οικοτουριστικό κέντρο Τυχερού**

Το Οικοτουριστικό κέντρο Τυχερού βρίσκεται ανάμεσα σε δύο μοναδικά στην Ευρώπη οικοσυστήματα, το Δέλτα του Έβρου και το Δάσος της Δαδιάς. Το Κέντρο είναι χτισμένο περιμετρικά της τεχνητής λίμνης του Τυχερού και αποτελεί αγαπημένο προορισμό πολλών επισκεπτών και φίλων του εναλλακτικού τουρισμού. Οι λάτρεις του οικοτουρισμού μπορούν επίσης να απολαύσουν άφθονες υπαίθριες δραστηριότητες, όπως πεζοπορία στα 6 σηματοδοτημένα μονοπάτια διαφορετικής διάρκειας, ορεινή ποδηλασία στα δασικά μονοπάτια της περιοχής, ιππασία στη Δαδιά και στο Τυχερό, canoe kayak, rafting και ιστιοπλοΐα στη λίμνη Τυχερού, 4X4 διαδρομές ειδικά στην περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που εντοπίζονται τα Πομακοχώρια.

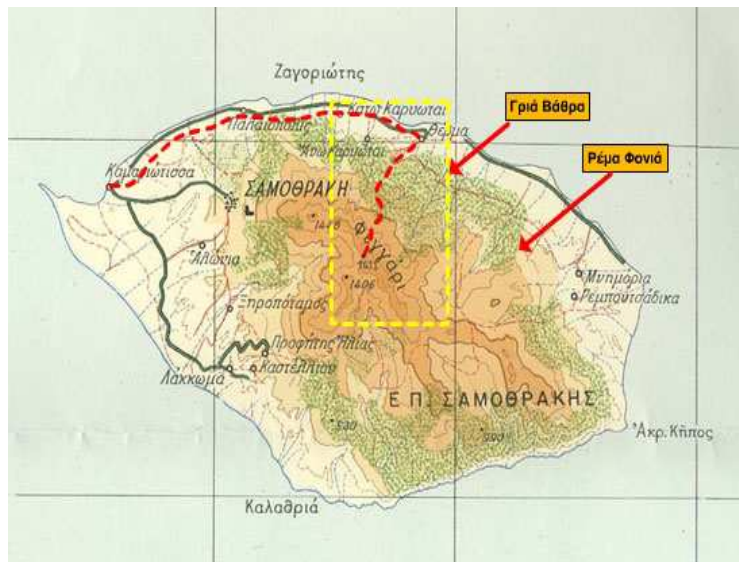
► **Πεζοπορικές διαδρομές στη Σαμοθράκη**

Ιδανική για πεζοπορικές διαδρομές η Σαμοθράκη προσφέρει τη διαδρομή στο όρος Φεγγάρι ή Σάος ο οποίος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα του νησιού. Η διαδρομή παρόλη την υψομετρική της διαφορά, 1570μ., δεν κουράζει υπερβολικά αλλά δεν είναι και εύκολη. Το τελευταίο τμήμα της είναι αρκετά βραχώδες και δύσκολο, αλλά θα τα καταφέρει κάποιος αν έχει λίγη πείρα στην ορεινή πεζοπορία. Και κατά τη διάρκεια της διαδρομής αλλά και στην κορυφή ο πεζοπόρος απολαμβάνει μια εξαιρετική θέα στο Αιγαίο. Επίσης κατά τη διάρκεια της διαδρομής ο επισκέπτης διασχίζει ένα δρυόδασος.

Η καλή σήμανση στην αρχή του Ε6 και έπειτα τα κόκκινα σημάδια, εξασφαλίζουν χωρίς κανένα πρόβλημα τη διαδρομή ακόμα και με ομίχλη που είναι συνηθισμένη ειδικά τις πρωινές ώρες και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Μαζί με την επιστροφή θα πρέπει να υπολογίζει ο ορειβάτης περίπου 10 ώρες. Ας ληφθεί υπ' όψιν ότι η θερμοκρασία στη κορυφή είναι

χαμηλότερη 11 βαθμούς από την επιφάνεια της θάλασσας και ότι αν έχει αέρα, γεγονός πολύ συνηθισμένο, θα κάνει πολύ κρύο ακόμα και το καλοκαίρι.

Εικόνα 42. Πεζοπορική διαδρομή Φεγγάρι, στη Σαμοθράκη

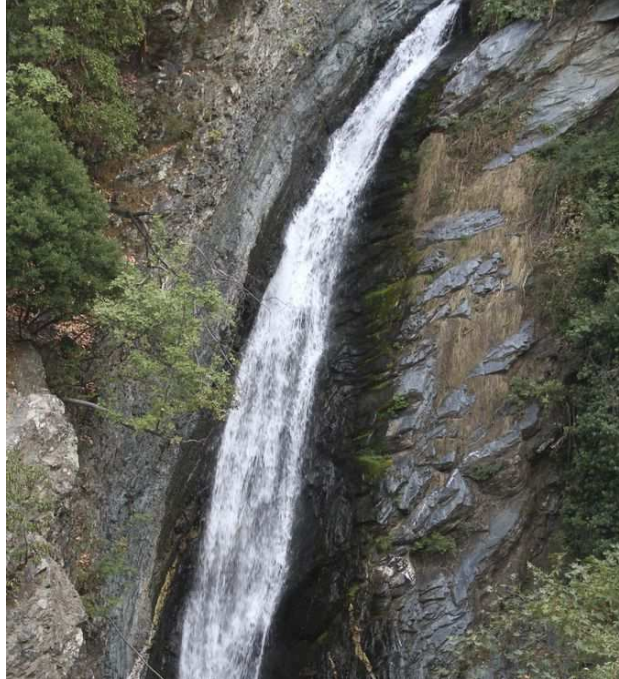
Πηγή: <http://www.pezoporia.gr/>

Αξίζει επίσης η επίσκεψη σε δύο διαδρομές που κινούνται δίπλα στα ρέματα με τους καταρράκτες όπου μπορείτε να κάνετε μπάνιο στις "βάθρες" (λιμνούλες) όπως λέγονται από τους ντόπιους. Η πρώτη διαδρομή είναι δυτικά του χωριού Θέρμα (υπάρχουν πινακίδες) προς τη "Γριά Βάθρα" και η δεύτερη στο ρέμα του Φονιά που βρίσκεται 4 χλμ. δυτικά του χωριού Θέρμα. Οι διαδρομές αυτές είναι πολύ ωραίες λόγω των καταρρακτών αλλά και της δυνατότητας που προσφέρουν για μπάνιο στις "βάθρες".

«Γριά Βάθρα»: Στην περιοχή των Θερμών, μέσα σε ένα υπέροχο τοπίο γεμάτο αιωνόβια πλατάνια και φτέρες. Λίμνες και μικροί καταρράκτες που σχηματίζονται διαδοχικά από τον καταρράκτη που ξεκινάει από το βουνό Σάος.

«Βάθρες του Φονιά»: Πεζοπορία σε μια περιοχή που θυμίζει νεραϊδοχώρα πλάι στο ρέμα του Φονιά, που είναι ο πιο γνωστός ποταμός της Σαμοθράκης. Πηγάζει από τις κορυφές του όρους Σάος και εκβάλλει στα βορειοανατολικά της Σαμοθράκης, στο Θρακικό Πέλαγος. Τα νερά πέφτοντας από ύψος 20 μέτρων σχηματίζουν σκαλωτούς καταρράχτες, με μεγαλύτερο, αλλά και αναμφίβολα ομορφότερο, αυτόν του Φονιά, που λέγεται έτσι εξαιτίας της επικινδυνότητας των ορμητικών νερών του. Η πεζοπορική διαδρομή του Φονιά είναι εύκολη, ειδικά μέχρι την πρώτη βάθρα. Το πιο όμορφο κι εντυπωσιακό σημείο του Φονιά όμως, είναι η Κλειδωση. Πρόκειται για καταρράκτη με ύψος 35 μέτρων. Κάτω στην παραλία υπάρχει και ο ομώνυμος μεσαιωνικός πύργος, ανάμεσα σε πλατάνια.

Εικόνα 43. Καταρράκτης του Φονιά

Πηγή: <https://greece.terrabook.com/>

Μέχρι το καλοκαίρι το 2000 τα μονοπάτια αυτά ήταν τελείως αδιαμόρφωτα και σε μερικά σημεία περνούσανε σ' επικίνδυνα σημεία με αποτέλεσμα να έχουν συμβεί αρκετά ατυχήματα και πολλές φορές σοβαρά. Η διάσχιση των ρεμάτων αυτών συνήθως από πάνω προς τα κάτω, γίνεται μόνο με τη βοήθεια σκοινιών και αναρριχητικού εξοπλισμού.

► Πίστα motocross στις Καστανιές Έβρου

Στις Καστανιές Έβρου υπάρχει πίστα motocross, δίπλα στον ποταμό Έβρο. Στα πλαίσια των εκδηλώσεων του φεστιβάλ νέων ΑΡΔΑΣ και των αγώνων της ΑΜΟΤΟΕ, διοργανώνονται επίσημοι αγώνες ΜΟΤΟCROSS στο Δημοτικό Διαμέρισμα Καστανιών του Δήμου Βύσσας.

► Ιαματικές πηγές Τραϊανούπολης

Οι θερμές ιαματικές πηγές της Τραϊανούπολης ήταν βασικός πόλος έλξης πληθυσμού ήδη από την αρχαιότητα. Τα παλιά λουτρά αποτελούνται από δύο θολωτά κτίσματα του 16ου αιώνα, με μια δεξαμενή το καθένα και αποδυτήρια. Τα νέα λουτρά άρχισαν να χτίζονται το 1962 και ολοκληρώθηκαν το 1964. Βρίσκονται στον ιστορικό χώρο της Τραϊανούπολης, πάνω στην Εθνική οδό, σε απόσταση 14 χλμ. από την Αλεξανδρούπολη, πηγαίνοντας προς τα ελληνοτουρκικά

σύνορα. Σήμερα τα διαχειρίζεται η Τουριστική Ιαματική Επιχείρηση του δήμου Αλεξανδρούπολης.

Στη λουτρόπολη γίνεται ενεργειακή χρήση του θερμού νερού για τη θέρμανση των εγκαταστάσεων, διατηρώντας το περιβάλλον υγιεινό και ευχάριστο. Η λουτρόπολη διαθέτει ένα υδροθεραπευτήριο με 15 μπανιέρες και 7 μπανιέρες υδρομασάζ.

Υπάρχει στον ίδιο χώρο Ξενοδοχείο, μίνι μάρκετ και εστιατόριο που λειτουργεί ο Παραγωγικός Συνεταιρισμός Γυναικών Λουτρού με έμφαση σε εδέσματα της τοπικής παραδοσιακής κουζίνας.

► Ιαματικές πηγές Σαμοθράκης

Στην περιοχή Θέρμα στο βόρειο τμήμα του νησιού υπάρχουν αναβλύσεις θερμομεταλλικών νερών, γνωστές για τις ιαματικές τους ιδιότητες από την εποχή ακόμα της Βυζαντινής περιόδου. Το Δημοτικό υδροθεραπευτήριο, που εκμεταλλεύεται την ιαματική πηγή Ψαρόθερμα βρίσκεται σε δημοτική έκταση 5.000 τ.μ. και διαθέτει υπάρχουν 13 ατομικούς και 2 ομαδικούς λουτήρες -πισίνες (ανδρών και γυναικών). Το νερό στις πισίνες είναι διαυγές αλμυρό στη γεύση με οσμή υδρόθειου και η θερμοκρασία του είναι στους 38ο -39ο C και συνιστάται για ρευματικές αρθρίτιδες, χρόνιες αρθροπάθειες, δερματοπάθειες, χρόνιες γυναικολογικές φλεγμονές, παθήσεις των οστών. Δίπλα στα λουτρά υπάρχουν βρύσες χλιαρού νερού για ποσιποθεραπεία που ενδείκνυται για την παχυσαρκία, αλλά και για παθήσεις του ήπατος, της χολής και των νεφρών. Κοντά στο ρέμα βρίσκεται ακόμη μια πηγή με νερό που πίνεται ως καθαριστικό.

Οι ατμοί που βγαίνουν από τη γεώτρηση δίπλα στο κτήριο των δημοτικών λουτρών συνιστώνται για εισπνοθεραπεία (φλεγμονές ανωτέρων αναπνευστικών οδών). Στον περιβάλλοντα χώρο ανεβαίνοντας τον χωματόδρομο προς το λόφο των Ψαροθέρμων υπάρχει υπαίθρια γούρνα, το νερό της είναι θολό και έχει αρκετό θειάφι με σταθερή θερμοκρασία είναι 37ο -38ο C, ενδείκνυται για αρθροπάθειες και δερματικά, χρησιμοποιείται για ποδόλουτρα και δεν έχει είσοδο, είναι ελεύθερη.

Στην άλλη πλευρά του νησιού μετά από μια ιδιαίτερα δύσκολη και κοπιαστική πορεία, συναντάται η πολύ ψυχρή ιαματική πηγή Σφεντάμι.

Στο Παράρτημα II έχουν περιληφθεί και συγκεκριμένες δραστηριότητες θεματικού χαρακτήρα που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό, τον ιαματικό τουρισμό, τις εναλλακτικές και ειδικές μορφές, την άθληση, την ψυχαγωγία και αναψυχή κοντά στη φύση, οι οποίες τα τελευταία χρόνια εισέρχονται στην αγορά με σχετική επιτυχία, υπό τη μορφή ειδικών τουριστικών πακέτων.

Οι δραστηριότητες αυτές οργανώνονται από εξειδικευμένα τουριστικά γραφεία και συλλόγους και αποτελούν είτε ξεχωριστά πακέτα τουρισμού, είτε προστίθενται ως επιπλέον υπηρεσίες σε ήδη προσφερόμενα πακέτα εμπλουτίζοντας το περιεχόμενο του προσφερόμενου προϊόντος και

διαφοροποιώντας το, συμβάλλοντας έτσι στη διείσδυση της Π.Ε. Έβρου σε νέα τμήματα της διεθνούς τουριστικής αγοράς (ΑΜΘ,2015)

Το φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο της Π.Ε. Έβρου σε συνδυασμό με τη μορφολογία και το ανάγλυφο της ενδοχώρας και του παράκτιου μετώπου, αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού, καθώς παρέχει πληθώρα επιλογών και τα σημεία όπου μπορούν αυτές οι δραστηριότητες να λάβουν χώρα και να υλοποιηθούν.

7. Παραδοσιακή μαγειρική και ανάλυση και αξιολόγηση των παραδοσιακών γαστρονομικών πόρων της περιοχής του Έβρου

Στην Π.Ε. Έβρου, η κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι η καλλιέργεια της γης και η παραγωγή γεωργικών προϊόντων με σημαντικότερα από αυτά τα χειμερινά σιτηρά, το βαμβάκι, τον ηλιάνθο, τον αραβόσιτο, τα ζαχαρότευτλα, τη μηδική, το σπαράγγι και το σκόρδο. Η κτηνοτροφία και κυρίως η αιγοπροβατοτροφία αποτελεί τη δεύτερη σε σπουδαιότητα απασχόληση των κατοίκων της περιφερειακής ενότητας (ΠΕ) του Έβρου (Μανουσιδής 2012).

Στον Έβρο η κουζίνα αξιοποιεί τα προϊόντα της τοπικής παραγωγής όπως τα δημητριακά, τα λαχανικά, τα όσπρια, τα κρέατα, αλλά και τα ψάρια (βάτος, καλκάνι) και τα θαλασσινά που αλιεύονται στο Θρακικό Πέλαγος.

Παλιότερα, τα φαγητά των κατοίκων του Έβρου ήταν απλά και γίνονταν από τα προϊόντα της τοπικής παραγωγής. Το καλοκαίρι βάση του φαγητού, ήταν τα λαχανικά. Το χειμώνα και μετά τις γιορτές των Χριστουγέννων, οπότε είχαν σφαχτεί τα γουρούνια, το συντηρημένο κρέας τους, αποτελούσε βασικό μέρος της διατροφής του. Η σημερινή τοπική κουζίνα και γαστρονομία της Π.Ε. Έβρου αποτελούν ένα ιδιαίτερο μίγμα υλικών και μυρωδικών από συνταγές της Πόλης, της Ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας σε συνδυασμό με τη μεσογειακή διατροφή.

Η ύπαρξη δύο διακριτών «εδαφικών» ενοτήτων που η κάθε μία έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά έχει επιδράσεις και στην τοπική κουζίνα. Ο βόρειος Έβρος στο μεγαλύτερο μέρος του είναι πεδινός, υπάρχουν άφθονα νερά και το τοπίο γίνεται λοφώδες στο βόρειο τμήμα του. Τα προϊόντα που τον χαρακτηρίζουν είναι ο ηλιάνθος, το καλαμπόκι, το σκόρδο, το σπαράγγι, τα όσπρια, το κρασί, τα αλλαντικά, τα γαλακτοκομικά. Ο νότιος Έβρος χαρακτηρίζεται από την παράκτια περιοχή, το δάσος της Δαδιάς και το δέλτα του ποταμού Έβρου. Τα ιδιότυπα προϊόντα του είναι το μετάξι, το σπαράγγι, το πεπόνι, το κρασί, τα αλλαντικά, τα γαλακτοκομικά, η ελιά, το ελαιόλαδο.

Σε όλη την Π.Ε. Έβρου υπάρχουν χαρακτηριστικά προϊόντα όπως ο καβουρμάς, τα λουκάνικα, το τσίπουρο, το ούζο, το κρασί, το κατσικίσιο τυρί, το αριάνι, ο τραχανάς, ενώ τα τοπικά προϊόντα του Έβρου έχουν δημιουργήσει αξιοθαύμαστες τοπικές παραδοσιακές συνταγές όπως η μπάμπω, μιλινάκια, γκόλιο, λαγγίτες Θρακιώτικες, Θρακιώτικη σκορδαλιά, λαχανιά με κρέας, Βαρβάρα, Θρακιώτικη αλμυρή γαλατόπιτα, χοιρινό με κουσκούς -κισκέκι, γιαουρτόπιτα, ρετσέλι (χαρακτηριστικό γλυκό του κουταλιού από κολοκύθι), κουραμπιέδες με καρύδι, κατσαμάκι, γλυκό καρύδι, κλπ.

Τα τελευταία χρόνια είναι αρκετά τα καταστήματα της καφεστίασης που στηρίζουν τα τοπικά προϊόντα διαθέτοντας συγκεκριμένους χώρους στα μαγαζιά τους με έκθεση τοπικών

προϊόντων και ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να απολαύσει μια μεγάλη ποικιλία εκθεσιακών προϊόντων και φυσικά είναι στη διάθεσή τους να τα αγοράσουν.

7.1 Φαγητά

Χαρακτηριστικό χειμωνιάτικο έδεσμα των Εβριτών είναι ο **Καβουρμάς**. Παλιότερα γίνονταν από χοιρινό ψαχνό κρέας που καβουρντιζόταν και έμπαινε σε τσουκάλια σκεπασμένα με λίπος. Σήμερα παρασκευάζεται από τα κρεοπωλεία σε βιοτεχνική μορφή και μπαίνει σε χοντρά χοιρινά έντερα. Θεωρείται ιδανική συνοδεία σε ποικιλίες ούζου και μπύρας.

Ο καβουρμάς είναι ένα παραδοσιακό ελληνικό κρεατοσκεύασμα, το οποίο συναντάται σε όλη τη Θράκη και την ανατολική Μακεδονία. Μοιάζει λίγο με πηχτή, αλλά με υφή πιο συμπαγή και με ελάχιστο ζελέ. Φτιάχνεται σε κυλινδρικά μπαστούνια μήκους 20-30εκ. και πλάτους 4-9εκ. Πωλείται ολόκληρος ή συσκευασμένος αεροστεγώς σε μικρά κομμάτια.

Υπάρχουν τέσσερις διαφορετικές γεύσεις, που χαρακτηρίζονται από το είδος του κρέατος που χρησιμοποιείται. Βοδινό με ελάχιστο λίπος, πρόβειο με αρκετό λίπος αλλά με εξαιρετικά συμπυκνωμένη γεύση, ανάμεικτο με κρέας χοιρινό και βοδινό, πικάντικο με πράσο και διάφορα μπαχαρικά.

Καβουρμάς

Υλικά:

- 1 κιλό κρέας μοσχάρι
- 1 κιλό κρέας χοιρινό
- 1 κιλό κρέας κατσικίσιο
- 1 έντερο μοσχάρισιο
- 1/4 λίπος
- 1-2 πράσα
- 1 κουταλάκι πιπέρι
- 1 κουταλάκι ρίγανη
- 1 κοφτή κουταλιά αλάτι

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Βράζουμε με το αλάτι καλά όλα τα κρέατα. Τα ξεκοκαλίζουμε και τα κόβουμε πολύ μικρά κομμάτια. Ρίχνουμε στο σχεδόν λιωμένο κρέας το πράσο, τη ρίχανη, το πιπέρι και τα βράζουμε χι' άλλη ½ ώρα. Όταν είναι ακόμη ζεστό, γεμίζουμε το έντερο και το δένουμε σφιχτά. Κρυώνει λίγο και μετά το βάζουμε στο ψυγείο να παχώσει για να μπορεί να κόβεται φέτες.

Ο καβουρμάς τρώγεται κομμένος σε μικρούς κύβους, συνοδεύει μοναδικά το ουζάκι ή το τσίπουρο, κόκκινο κρασί. Γίνεται πιο νόστιμος αν μείνει για λίγα λεπτά έξω από το ψυγείο. Συνιστά ένα πρωτότυπο ορεκτικό αν ζεσταθεί στο τηγάνι ή στο φούρνο, ή αν σερβιριστεί πάνω σε φέτες ψωμιού. Μαγειρεύεται στην κατσαρόλα ή στο φούρνο με αυγά, ζυμαρικά, πατάτες, όσπρια όπως με γίγαντες στο φούρνο, αρτυμένους με φλούδες πορτοκαλιού και σπόρους κύμινου.

Καβουρμάς με αυγά

Υλικά:

1-2 φέτες καβουρμά βουβαλίσιο

1-2 κουτ. ελαιόλαδο ή βούτυρο

1 πιπεριά πράσινη κέρατο, κομμένη σε

λίγο μπούκοβο

ελάχιστο αλάτι

1 σφηνάκι τσίπουρο

2 αυγά

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ζεσταίνουμε το λάδι ή βούτυρο σε ένα τηγανάκι-σαγανάκι και σωτάρουμε την πιπεριά ώσπου να μαραθεί. Ρίχνουμε το μπούκοβο. Σπάμε τον καβουρμά με το πιρούνι και τον προσθέτουμε. Ανακατεύουμε, προσθέτουμε λίγο αλάτι και σβήνουμε με το τσίπουρο. Ανοίγουμε στο κέντρο μια φωλιά και ρίχνουμε προσεκτικά τα αυγά. Αλατοπιπερώνουμε τα αυγά και ψήνουμε στους 180 βαθμούς όσο χρειάζεται για να σφίξει το ασπράδι των αυγών.

Η «**Μπάμπω**» είναι καθαρά χριστουγεννιάτικο φαγητό, απαραίτητο συμπλήρωμα του χριστουγεννιάτικου τραπεζιού. Αποτελείται από χοιρινό έντερο παραγεμισμένο με ψιλοκομμένο κρέας (σήμερα κιμά), κομμάτια συκωτιού, ρύζι, ψιλοκομμένο πράσο και μπαχαρικά. Μαγειρευόταν σε πήλινη κατσαρόλα ή σε πλατιά τσουκάλια. Σήμερα σε ρηχή χωμάτινη κατσαρόλα το «γιουβέτσι».

Κατά την παράδοση έχει πάρει το όνομά της από την μπάμπω, που σημαίνει γιαγιά. Όπως η γιαγιά είναι γριά και οδεύει προς το τέλος της ζωής, έτσι και η «Μπάμπω» τρώγεται προς το τέλος του έτους. Ή κατά άλλους, οφείλει την ονομασία της στο υλικό παρασκευής, το χοιρινό έντερο, που είναι η κατάληξη. Το χοιρινό σφαζόταν τις παραμονές των Χριστουγέννων. Τα έντερα του ζώου καθαρίζονταν, πλένονταν, διατηρούνταν σε νερόξιδο και αποτελούσαν τη βάση για την παρασκευή της «Μπάμπως».

Μπάμπω

Υλικά:

1 κιλό συκώτι κομμάτια

1/4 κιλά μοσχαρίσιο

2 πράσα

2 κρεμμύδια

1 φλιτζάνι ρύζι

2 φλιτζάνια πλιγούρι (προαιρετικά)

λίγο αλάτι, λίγη ρίγανη, λίγο μπαχάρι, λίγο λεμόνι

κύμινο και πιπέρι κόκκινο

πιπέρι μαύρο

1 ποτήρι νερό

4 έντερα (χοιρινά)

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Τα έντερα τα πλένουμε με πολύ νερό. Τα περνάμε από ξύδι για 1 ώρα και έπειτα τα ξεπλένουμε. Πλένουμε τα εντόσθια και τα βάζουμε για πολύ λίγο σε βραστό νερό (τα ζεματάμε). Τα βγάζουμε και τα ψιλοκόβουμε. Βάζουμε τα εντόσθια μέσα σε μια λεκάνη τα πράσα, το ρύζι, τον κιμά, ρίχνουμε το αλάτι, τη ρίγανη και το μπαχάρι και τα ζυμώνουμε καλά. Παίρνουμε ένα χωνί και

μ' αυτό γεμίζουμε τα έντερα. Τα δένουμε στις άκρες με έναν σπάγκο. Τα βάζουμε σε πολύ χαμηλή φωτιά τα τρυπάμε με το πιρούνι, τα βάζουμε στο ταψί με λίγο νερό και λάδι και το ψήνουμε στο φούρνο για 1 ώρα σε σιγανή φωτιά.

Πέτουρα ή γιουφκάδης (ζυμαρικά): Χοντρό φύλλο για πίτα που έπλαθαν με τον πλάστη, στο σουφρά, από ζύμη εκτός από αλεύρι μαζί με το νερό, έβαζαν και γάλα με αυγά. Το φύλλο κοβόταν σε στενόμακρα κομμάτια, τα οποία ξεραίνονταν στον ήλιο και φυλάγονταν σε ειδικά σακούλια.

Μπληγούρι (Μπουλγκούρ): Βρασμένο εκλεκτό σιτάρι (όπως αυτό που κάνουν τα κόλλυβα), το στεγνώνουν στον ήλιο και το σπάζουν στον χερόμυλο. Μαγειρευόταν είτε μόνο του (όπως το πιλάφι), είτε με διάφορα κρέατα. Νοστιμότατο ήταν με κότα (Κότα μι μπουλγκούρ).

Λάχανο τουρσί: είναι ένας Θρακιώτικος τρόπος συντήρησης του λάχανου που μέσα στην άλμη αποκτά καταπληκτική γεύση και χρησιμοποιείται είτε κατευθείαν σε σαλάτα είτε στην μαγειρική. Τέτοια εποχή γίνεται η ετοιμασία και μπαίνει το λάχανο στην άλμη. Το λάχανο για να γίνει τουρσί θέλει από 10 μέρες έως ένα μήνα, ανάλογα τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Αν βιαζόμαστε μπορούμε να βάλουμε αρκετά χλιαρό νερό και να το φυλάξουμε σε ζεστό περιβάλλον. Διαφορετικά αν το αφήσουμε έξω το χειμώνα θα αργήσει ίσως και περισσότερο από μήνα.

Η περιοχή του Θρακικού Πελάγους γύρω από την Αλεξανδρούπολη και τις εκβολές του Έβρου είναι εκπληκτικά πλούσια σε **αλιεύματα**. Για τον λόγο αυτό υπάρχει μεγάλη ποικιλία ψαρομεζέδων και θαλασσινών στις ψαροταβέρνες αλλά και στην ιχθυόσκαλα, η οποία είναι μια από τις μεγαλύτερες της Ελλάδας. Τα πιο αγαπημένα ψάρια των Αλεξανδρουπολιτών είναι οι φαναούρες (πεσκανδρίτσες), ο βάτος (είδος σαλαχιού), το μπαρμπούνι, η σαρδέλα και η μεγάλη ραβδωτή γαρίδα. Στις μέρες μας σπάνια πια ψαρεύονται οξύρρυγχοι. Παλαιότερα αξιοποιούνταν τα αυγά τους για χαβιάρι.

Λόγω του ποταμού Έβρου, τα ψάρια του γλυκού νερού είναι πολύ διαδεδομένα στην ευρύτερη περιοχή και μάλιστα έχουν ιδιαίτερη νοστιμιά. Το γριβάδι εδώ ονομάζεται σαζάνι, ο γουλιανός, το μεγαλύτερο αρπακτικό ποταμίσιο ψαρί, μπορεί να φτάσει τα 30 κιλά, ενώ τα λαβράκια και οι κοκκινόφτερες του Έβρου είναι εξαιρετικά στη σχάρα ή

τηγανητά. Από το σαζάνι και τον γουλιανό αξιοποιούνται τα αυγά και γίνονται υπέροχοι χαβιαροκεφτέδες.

Άλλες "διάσημες" τοπικές σπεσιαλιτέ είναι η κωλμπουρέκ (τυλιχτή πίτα), η κιούλ (σούπα με κοτόπουλο και χυλό από αλεύρι), ο τραχανάς, το ταρατόρ (τζατζίκι).

7.2 Γλυκά

Το γλύκισμα της **Βαρβάρας**, που είναι χαρακτηριστικό της Θράκης, φαίνεται ότι έχει την αρχή του σε κάποιες δοξασίες: παλιά πίστευαν ότι η Αγία Βαρβάρα γύριζε τα βράδια από σπίτι σε σπίτι και έδιωχνε την ευλογία, γι' αυτό μάλιστα άλειφαν το τζάκι με ασβέστη και έκαιγαν συνεχώς φωτιά, όταν υπήρχε επιδημία. Έβαζαν εκεί κοντά ένα πιάτο με «Βαρβάρα», για να φάει και να φύγει ευχαριστημένη η Αγία.

Κατά μία παράδοση κάποτε οι Τούρκοι, θέλοντας να εξοντώσουν το χριστιανικό πληθυσμό, αποφάσισαν να δηλητηριάσουν το αλεύρι. Εμφανίστηκε όμως η Αγία Βαρβάρα, προειδοποίησε τους Χριστιανούς και τους υπέδειξε να φτιάξουν με το σιτάρι «Βαρβάρα» και να τρέφονται με αυτό για κάποιες μέρες. Όταν οι Τούρκοι είδαν ότι οι χριστιανοί δεν είχαν πεθάνει, φοβήθηκαν και δεν τους ξαναενόχλησαν. Από τότε καθιερώθηκε να παρασκευάζεται η «Βαρβάρα» κατά την ημέρα της εορτής της Αγίας (4 Δεκεμβρίου). Το έθιμο της Βαρβάρας αναβιώνει κάθε χρόνο στις 4 Δεκεμβρίου το Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Ορεστιάδας και το παρακολουθούν παιδιά των δημοτικών σχολείων.

Ο τρόπος παρασκευής της Βαρβάρας παρουσιάζει πολλά αρχαϊκά στοιχεία και θυμίζει την «πανσπερμία» των αρχαίων Ελλήνων: χρησιμοποιούν σιτάρι, αμύγδαλα, σταφίδες, καρύδια. Υπήρχε η πρόληψη ότι αν η Βαρβάρα γίνει άσπρη, θα χιονίσει.

Βαρβάρα

Υλικά:

- 1 κιλό σιτάρι
- 500 γρ. σταφίδες
- 250 γρ. σουσάμι
- ½ φλιτζάνι ζάχαρη
- 6-7 σύκα
- 1 κυδώνι
- 1 μήλο

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Βάζουμε στην κατσαρόλα 5 φλιτζάνια νερό και τη βάζουμε στη φωτιά. Μετά ρίχνουμε το σιτάρι και το σουδάμι και το αφήνουμε να βράσει για 1 ώρα. Το βγάζουμε από τη φωτιά, το αφήνουμε να κρυώσει και έπειτα το συνοδεύουμε με σταφίδες, σύκα, κυδώνι και μήλο.

Σε όλο τον Έβρο κάνουν τις **Λαγγίτες** (ή λαλαγγίτες) που είναι μια αραιή ζύμη (παρόμοια με τις κρέπες). Τρώγονται συνήθως με πετιμέζι ή ζάχαρη. Σε άλλα μέρη του Έβρου τις φτιάχνουν περίπου σαν λουκουμάδες με το ίδιο μείγμα, ενώ στον Πέπλο είναι λεπτές σαν κρέπες.

Λαγγίτες

Υλικά:

- 3 Αυγά
- 1 ½ Λίτρο γάλα
- 1 Πρέζα αλάτι
- 1 κιλό αλεύρι

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Σε ένα μπολ βάζουμε τα αυγά, το γάλα, μια πρέζα αλάτι, το αλεύρι και τα χτυπάμε με μίξερ ωσότου το μείγμα μας να πήξει. Μόλις πήξει βάζουμε το υπόλοιπο γάλα για να αραιώσουμε το μείγμα. Έπειτα αφήνουμε το μείγμα να φουσκώσει. Αφού φουσκώσει το βάζουμε σε ένα τηγάνι που καίει. Ρίχνουμε μια κουταλιά της σούπας από το μείγμα στο τηγάνι και μόλις κοκκινίσει από τη μια μεριά το γυρνάμε από την άλλη. Αυτό το επαναλαμβάνουμε μέχρι να τελειώσει το μείγμα. Στο τέλος συνοδεύουμε τις λαγγίτες με μέλι, με βιτάμ ή μαρμελάδα ή με μπόλικη ζάχαρη, καρύδια και κανέλα.

Τα **μικίκια** είναι ένα παραδοσιακό γλύκισμα του Έβρου. Θυμίζουν τους λουκουμάδες αλλά η ζύμη τους είναι πιο σφιχτή και φυσικά έχουν στην μέση μια τρύπα. Παραδοσιακά τους γλύκισαν με ζάχαρη ή μέλι και κανέλα.

Μικίκια

Υλικά:

- 2 ½ ποτήρια χλιαρό νερό
- 1 κιλό αλεύρι
- 40 – 5 γρ. μαχιά
- 1 κουταλιά της σούπας μέλι
- 1 κουταλάκι κοφτό αλάτι

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Διαλύουμε τη μαχιά, το μέλι και το αλάτι στο χλιαρό νερό. Προσθέτουμε το αλεύρι και ζυμώνουμε καλά τα υλικά μέχρις ότου ενωθούν καλά, χωρίς να υπάρχουν βόλοι στη ζύμη. Η ζύμη μας πρέπει να είναι αρκετά μαλακή. Σε αντίθετη περίπτωση προσθέτουμε λίγο νερό (χλιαρό). Αφήνουμε τη ζύμη σε ζεστό μέρος να φουσκώσει. Όταν φουσκώσει η ζύμη βάζουμε σε μια κατσαρόλα το λάδι και το αφήνουμε να κάψει καλά. Στη συνέχεια παίρνουμε ένα μικρό κομματάκι από τη ζύμη και το πλάθουμε στην παλάμη μας με τον ίδιο τρόπο που πλάθουμε τα γνωστά κεφτεδάκια. Με τον αντίχειρά μας κάνουμε μία τρύπα στη μέση και καθώς το ταλαντεύουμε στα δάχτυλα μας για να γίνει μεγαλύτερο η το άνοιγμα, το ρίχνουμε στο καυτό λάδι. Με αυτό τον τρόπο τηγανίζουμε όλα τα ΜΙΚΙΚΙΑ και τα σερβίρουμε ζεστά κυρίως με μέλι ή ό,τι άλλο μας αρέσει.

Βασιλόπιτα: σε πολλά μέρη του Έβρου είναι τυρόπιτα και αντί για νόμισμα περιέχει διάφορα σημαδάκια (π.χ. φασόλι, κλαδάκι, σταφίδα, τυρί). Κόβεται την παραμονή της Πρωτοχρονιάς το βράδυ και μοιράζεται στα μέλη της οικογένειας. Το κάθε μέλος ανάλογα με το σημαδάκι που θα του τύχει, θα έχει μέσα στη χρονιά και τα ανάλογα καθήκοντα (π.χ. άλλος να ευθύνεται για το αμπέλι, άλλος για τα ζώα κλπ.).

Εβρίτικη Βασιλόπιτα

Υλικά:

4-5 Αυγά

¼ Τυρί

¼ Μυζήθρα

¼ Λάδι

¼ Γάλα

1 κιλό αλεύρι

½ Ποτήρι νερό

1 κουτάλι του γλυκού αλάτι

½ κουτάλι του γλυκού μπιρομαχιά

¼ Βιτάμ

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Σε ένα μπολ βάζουμε: το αλεύρι, την μπιρομαχιά, το νερό, το αλάτι και το λάδι. Τα ζυμώνουμε και μετά αφήνουμε λίγη ώρα τη ζύμη για να φουσκώσει. Έπειτα, μόλις γίνει το προζύμι ανοίγουμε φύλλα. Κατόπιν αλείφουμε το ταψί με βιτάμ. Μετά ανά 3 φύλλα βάζουμε: Τυρί, λάδι και μυζήθρα. Κατόπιν 2 φύλλα πριν το τέλος βάζουμε τα σημάδια σε κάθε σημείο του ταψιού. Αυτά είναι: Το φλουρί για το σπίτι, το ξύλο για τις κότες, το κάρβουνο για το τρακτέρ και το τριφύλλι, το καλαμπόκι, το βαμβάκι και το σιτάρι για το κάθε χωράφι. Έπειτα βάζουμε τα φύλλα που μας περίσσεψαν και από πάνω βάζουμε τα αυγά και το γάλα, αφού πρώτα τα έχουμε χτυπήσει. Τέλος, ψήνουμε στους 130 βαθμούς για 30 λεπτά.

Άλλα **παραδοσιακά γλυκά** που προσφέρονται στον Έβρο είναι: Γιαουρτόπιτα, Ριτσέλι ή Ρετσέλι γλυκό του κουταλιού, Κράνα γλυκό του κουταλιού, Κουραμπιέδες με καρύδι, Κατσαμάκι (χυλός από το βρασμένο καλαμποκάλευρο), Ατζελέ μπακλαβά, Καρυδάκι γλυκό, Λικέρ με κρασί, Αριάνι.

7.3 Τοπική κουζίνα της Σαμοθράκης

Στη Σαμοθράκη, το πιο φημισμένο φαγητό είναι το κατσικάκι, ενώ άλλα εδέσματα του νησιού είναι:

- το μαντί (καβουρντισμένος κιμάς από χοιρινό και φύλλο πίτας με γέμιση ρυζιού),
- το γοργόβραστο με πιλάφι (νερόβραστο κρέας μεγάλου ζώου και πιλάφι με τον ζωμό και γάλα),
- το λιωτό (κρέας κοκκινιστό με λιωμένα καρύδια),
- ο χασλαμάς (χαλβάς στο τηγάνι),
- ο ξινός τραχανάς,
- η γοργή (επτάζυμα παξιμάδια με μαγιά ρεβυθιού),
- η "λαμπιργιάτ'ς" ή λαμπριάτης (πασχαλινό φαγητό με κατσικάκι ή αρνάκι με παραγεμισμένη την κοιλιά του με γόμο από ρύζι, φρέσκα κρεμμυδάκια, άνηθο, σταφίδες, ζεματισμένα μικρά κομμάτια συκωτιού, ψημένο στο φούρνο),
- η ζμαρουπατού (νηστίσιμη πίτα με αλεύρι, λάδι και γέμιση τριμμένο κολοκύθι και δυόσμο),
- η χορτόπιτα (με γέμιση γλυκοχόρταρα, λαψάνες και παπαρούνες),
- οι χυλοπίτες (ματς (ι) οι πλατειές και φλουμάρια οι λεπτές),
- το κορμπανούδι (κατσικάκι ή αρνάκι με συκωταριά στο φούρνο).

Μαντί της Σαμοθράκης

Υλικά:

½ κιλό κιμά

Κρεμμύδι φρέσκο, τριμμένο στον τρίφτη

λίγο αλάτι

1 φλιτζ. τσ. νερού

βούτυρο, λάδι

πιπέρι,

μαϊντανός

1 κουτ. τραχανά γλυκό ή ρύζι ή σμιγδάλι
1 ασπράδι (τον κρόκο τον κρατάμε για να αλείψουμε τα μαντί πριν μπουν στον φούρνο, μαζί με λίγο σπορέλαιο)

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Βράζουμε τον κιμά με τα κρεμμύδια, το αλάτι και το νερό. Όταν τελειώσουν τα υγρά, ρίχνουμε το βούτυρο, σωτάroume ελαφρά και μετά προσθέτουμε το λάδι, το πιπέρι, και τα υπόλοιπα αφού έχουμε αποσύρει το σκεύος από τη φωτιά.

Φύλλο

Ζυμώνουμε το αλεύρι με λίγο αλάτι, λάδι και νερό. Ανοίγουμε 2 φύλλα, όχι λεπτά. Κόβουμε κάθε φύλλο σε τετράγωνα περίπου 10Χ10 εκατοστών. Βάζουμε μία κουταλιά του γλυκού σε κάθε τετράγωνο, ενώνουμε τις τέσσερις άκρες, πιέζουμε τα ανοίγματα να ενωθούν και το αναποδογυρίζουμε και το βάζουμε στο ταψί κ.ο.κ. Θα γίνουν περίπου 60-70 μαντιά. Όταν τα γεμίσουμε τα αλείψουμε με το μείγμα κρόκου και ελαιόλαδου & τα ψήνουμε σε 200 βαθμούς, έως ότου ροδίσουν καλά.

Όταν βγουν από τον φούρνο, τα περιχύνουμε με 2 φλιτζ. τσαχινού ζωμό κρέατος, τα σκεπάζουμε με άλλο ταψί και μετά από 1 ώρα τα γυρίζουμε τα πάνω κάτω, για να απορροφήσουν καλά.

Κορμπανούδι

Υλικά:

- 1 ψωμί μπαχιάτικο
- 3 κιλά κρέας κατσίκι ή αρνάκι
- 1 συκωταριά
- 1 φλιτζ. βούτυρο
- 3 κρεμμύδια
- 1 φλιτζ. δυοσμο
- 2-3 ρίζες σπανάκι

- 1 κουτ. γλ. κόκκινο πιπέρι για το κρέας
- 1 κουτ. γλ. μαυροπίπερο
- 1 χούφτα δυόσμο
- ι κουτ. γλ. αλάτι
- 1 κουτ. γλ. κόκκινο πιπέρι γλυκό
- 2 λίτρα νερό
- 1 κιλό γάλα

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Τεμαχίζουμε το κρέας σε κομμάτια ανάλογα με τις μερίδες που θέλουμε, το αλατοπιπερώνουμε και το τοποθετούμε στο ταψί, Ρίχνουμε τον δυόσμο, το βούτυρο και το νερό και το βάζουμε στο φούρνο.

Το ψήνουμε στους 180 βαθμούς.

Κόβουμε το ψωμί σε μπουκιές και το βάζουμε σε φούρνο για να ψηθεί λίγο. Πλένουμε τη συκωταριά, τη ζεματίζουμε, την κόβουμε σε κομμάτια, τη σωτάρουμε και προς το τέλος ρίχνουμε το ψιλοκομμένο κρεμμυδάκι, τον δυόσμο, το σπανάκι και το πιπέρι, συνεχίζοντας για λίγο ακόμη το σωτάρισμα προσθέτουμε στο μείγμα το χλιαρό γάλα και το ζουμί που έχει μείνει στο ταψί με τις μπουκιές του ψωμιού.

Στη συνέχεια παίρνουμε το ψημένο κρέας και το τοποθετούμε πάνω από τη συκωταριά αναποδογυρισμένο ώστε η ροδοκοκκινισμένη μεριά να είναι από κάτω. Το σκεπάζουμε με τη μπόλια και το ξαναβάζουμε στον φούρνο, έως ότου ροδοκοκκινίσει.

Πολλές **παραδοσιακές συνταγές μπορούμε να συναντήσουμε ακόμη και σήμερα στη Σαμοθράκη.** Αρνάκι με μαϊντανό, Καπαμάς με κυδώνια, Ιφκάδια σουφλέ, Κατσικάκι Σαμοθράκης γεμιστό, Κόκορας με πλιγούρι στη γάστρα, Κοτόπουλο με τουρσί, Κοτόπουλο με τραχανά, Κουρμπάνι με αρνί, Λαλαγγίτες με κοτόπουλο, Λαχανοντολμάδες καπαμά, Μπουράνι ή Χορτόπιτα, Τυρόψωμο, Χυλοπίτες με καβουρμά, Πίτα με ρύζι και τυρί, Πίτα με κρεμμυδόφυλλα, Φασόλια με λάχανο τουρσί, Τσιγεροσαρμάδες, Μπουμπάρι, κλπ.

Πρασοτσουρβάς

Υλικά:

- 2 πράσα (τα ψιλοκόβουμε)
- 1 φλιτζανάκι λάδι
- 1 φλιτζανάκι ρύζι
- 2 τσαμπούνες από κρεμμύδια
- 1/2κιλό νερό λίγο δυόσμο

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ψιλοκόβουμε τα πράσα και τις κορυφές των κρεμμυδιών.

Τα σωτάρουμε στο λάδι και ρίχνουμε το νερό.

Μόλις βράσουν ρίχνουμε το ρύζι.

Προς το τέλος ρίχνουμε το δυόσμο.

Λιώνουμε αλεύρι με νερό, το ρίχνουμε στην κατσαρόλα, ανακατεύουμε με την κουτάλα για να χυλώσει η σούπα και προσθέτουμε λίγο ξίδι.

Γλυκά edésματα που βρίσκουμε στην Σαμοθράκη είναι ο χασλαμάς, η γαλατόπιτα γλυκιά, ο χαλβάς Λιουγκού-Λιουγκού, το Σαραγλί με σουσάμι.

Χασλαμάς

Υλικά για ένα ταψάκι Δ: 25 Χ35εκ.

- 500γρ. αλεύρι για όλες τις χρήσεις
- 175γρ. σιμιγδάλι χοντρό
- 1 κουτ. γλυκού μπέικιν πάουντερ
- 150γρ. ζάχαρη
- 1 φλιτζάνι ελαιόλαδο
- 1 σφηνάκι κονιάκ
- 1 φλιτζάνι καρύδια κι αμύγδαλα ανάμεικτα χοντροκοπανισμένα
- Ξύσμα από 2 πορτοκάλια
- 1 κουτ. γλυκού κανέλα

¼ κουτ. γλυκού γαρίφαλο τριμμένο

1 κουτ. γλυκού κοφτό σόδα

Για το σιρόπι

600gr. ζάχαρη

½ λίτρο νερό

½ λεμόνι

5-6 γαρίφαλα

1 ξύλο κανέλας

2 κουτ. σούπας μέλι

1 φλιτζάνι χυμό πορτοκάλι

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Προθερμαίνουμε τον φούρνο στους 180οC.

Ανακατεύουμε σε μια λεκανίτσα όλα τα υλικά εκτός από τα δύο τελευταία και στο τέλος διαλύουμε στο χυμό πορτοκαλιού και τη σόδα. Προσθέτουμε το αφρίζον μείγμα στη λεκανίτσα. Ανακατεύουμε με κουτάλα ξύλινη τα υλικά μέχρι να έχουμε μια ομοιογενή ζύμη που θα κολλάει λίγο στο χέρι. Λαδώνουμε το ταψάκι και απλώνουμε μέσα το μείγμα, πιέζοντας με την παλάμη μας να ισιώσει και το πάχος του να μην ξεπερνά κατά πολύ το ένα εκατοστό στο ταψί.

Χαράζουμε την επιφάνεια του γλυκού σε ρόμβους και αν θέλουμε τοποθετούμε στο κέντρο του καθενός από ένα κομμάτι αμύγδαλο ή καρύδι. Ψήνουμε στον προθερμασμένο φούρνο για 50 λεπτά μέχρι να ροδοκοκκινίσει. Στο μεταξύ ετοιμάζουμε το σιρόπι βάζοντας σε μια κατσαρόλα μικρή το νερό με τη ζάχαρη, την κανέλα τα γαρίφαλα, το χυμό του λεμονιού και τη φλούδα του την οποία κόβουμε επιφανειακά. Ανακατεύουμε στην αρχή να διαλυθεί η ζάχαρη και στη συνέχεια αφήνουμε να βράσει το σιρόπι για 5 λεπτά. Σβήνουμε τη φωτιά και διαλύουμε στο σιρόπι το μέλι. Διατηρούμε το σιρόπι ζεστό.

Ξεφουρνίζουμε το γλυκό και αφού περάσουν 10 λεπτά το σιροπιάζουμε με το σιρόπι ρίχνοντάς το λίγο λίγο με κουτάλα. Αφήνουμε να το απορροφήσει όλο και να κρυσώσει ή να γίνει χλιαρό τουλάχιστον πριν το βερβίρουμε.

Εδέσματα που συνδέονται με ήθη, έθιμα και γιορτές:

- Μοσχαροκεφαλή τα Χριστούγεννα
- Κιχία της Πρωτοχρονιάς
- Γαλατόπιτα αλμυρή του Αγίου Πνεύματος
- Στεγνόπιτα της Καθαράς Δευτέρας,
- Καπαμάς πασχαλιάτικος
- Τσιτσιλάτο το Μεγάλο Σάββατο
- Καταφιώτικο (καλοκαίρι)
- Κεφτέδες με κρεμμύδια στο φούρνο (φαγητό του τρύγου)
- Ρυζόπιτα που έφτιαχνε η νύφη την τρίτη μέρα της Κυριακής του γάμου,
- Καπαμάς με δαμάσκηνα στους γάμους και τις γιορτές,
- Νεροκρέμμυδα γεμιστά με κιμά σε αρραβώνες και γάμους
- Κυδώνια γεμιστά με κιμά (φαγητό για γάμους),
- Ψωμί ρουφτεϊνιο τη Μεγάλη Πέμπτη, τον Δεκαπενταύγουστο σε γάμους και μνημόσυνα.

Τέλος αξίζει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στο παραδοσιακό γλυκό του κουταλιού της Σαμοθράκης που είναι το **πραούστι** ή «πραούστο». Είναι ένα είδος φρούτου που ευδοκimeί στο νησί και ονομάζεται έτσι λόγω του ότι εμφανίζεται και ωριμάζει πριν τον Αύγουστο. Πρόκειται για έναν καρπό δέντρου, κάτι μεταξύ αγριοκορόμηλου και δαμάσκηνου.

Γλυκό κουταλιού πραούστο ή πραούστι

Υλικά:

2 κιλά πραούστια (κίτρινα δαμάσκηνα)
1700 γρ. ζάχαρη
2 φακελάκια ζάχαρη με άρωμα βανίλιας
χυμό από 2 λεμόνια
4 ποτήρια νερό

Για το ασβεστόνερο

2 κ.σ. ασβέστη
2 λίτρα νερό

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Πλένουμε καλά και ξεφλουδίζουμε τα πραούστια.

Τους βγάζουμε το κουκούτσι με ένα καρφί ή τα κόβουμε στη μέση και τους βγάζουμε το κουκούτσι στρίβοντας το κάθε μισό κομμάτι σε αντίθετη κατεύθυνση.

Γεμίζουμε μια λεκανίτσα κουζίνας με νερό και ρίχνουμε μέσα το χυμό ενός λεμονιού.

Βάζουμε μέσα τα πραούστια μέχρι να τα βράσουμε έτσι ώστε να μην αποκτήσουν ένα σκούρο χρώμα.

Σε ένα μεγάλο μπολ, βάζουμε τον ασβέστη και συμπληρώνουμε με το νερό, που πρέπει να σκεπάζει τα φρούτα μας.

Τα αφήνουμε στο ασβεστόνερο για 30 λεπτά και μετά τα βγάζουμε προσεκτικά με μια τρυπητή κουτάλα και τα βάζουμε σε ένα σουρωτήρι.

Τα πλένουμε πολύ καλά και αρκετά νερά, κάτω από τη βρύση με τρεχούμενο νερό και τα αφήνουμε να στραγγίσουν.

Βάζουμε στην κατσαρόλα τα 4 ποτήρια νερό με τη ζάχαρη και αφήνουμε σε μέτρια φωτιά το σιρόπι να βράσει για 5-6 λεπτά, μετρώντας τον χρόνο από τη στιγμή που θα αρχίσει να κοχλάζει.

Ύστερα, βυθίζουμε προσεκτικά τα φρούτα μας και τα αφήνουμε σε σιγανή προς μέτρια φωτιά να βράσουν για 15 λεπτά.

Εάν χρειάζεται αφαιρούμε προσεκτικά και με φειδώ τον αφρό που σχηματίζεται.

Λίγο πριν αποσύρουμε το γλυκό από τη φωτιά, προσθέτουμε τα 2 φακελάκια με την αρωματισμένη ζάχαρη και τον χυμό του λεμονιού.

Αφήνουμε να πάρει ακόμα μια βράση το γλυκό μας και αποσύρουμε την κατσαρόλα από τη φωτιά.

Το αφήνουμε μέσα στην κατσαρόλα, κατά προτίμηση χωρίς να κλείσουμε το καπάκι αλλά με μια σίτα από πάνω (όπως εκείνη που βάζουμε επάνω στο τηγάνι για να μην καιγόμαστε) για 24 ώρες έτσι ώστε να "βγάλει" τα υγρά του.

Την άλλη μέρα το ξαναβράζουμε έως ότου δέσει το σιρόπι μας.

Συνήθως 10 λεπτά είναι αρκετά.

Εάν, όταν στάξουμε λίγο σιρόπι σ' ένα κρύο πιατάκι, η σταγόνα δεν χάνει το σχήμα της τότε το σιρόπι μας είναι πολύ καλά "δεμένο" κι έτσι το γλυκό δεν θα ζαχαρώσει αλλά ούτε και θα μουχλιάσει.

Βάζουμε το ζεστό γλυκό σε αποστειρωμένα βάζα, τα κλείνουμε και τα βάζουμε ανάποδα επάνω σε μια πετσέτα έως ότου κρυώσουν.

Τα διατηρούμε σε δροσερό και σκοτεινό μέρος.

Ελέγχουμε εάν το κέντρο του καπακιού πιέζεται προς τα μέσα και εάν δεν πιέζεται τα βάζα έχουν κλείσει αεροστεγώς.

Εάν το κέντρο του καπακιού πιέζεται προς τα μέσα τότε ή διατηρούμε το γλυκό στο ψυγείο ή αποστειρώνουμε και πάλι το βάζο για να το κλείσουμε αεροστεγώς.

7.4 Άλλα τοπικά εδώδιμα είδη

Σκόρδα Νέας Βύσσης

Η Νέα Βύσσα είναι ένα χωριό που βρίσκεται στην εύφορη πεδιάδα του ποταμού Έβρου και στο βόρειο ανατολικό τμήμα του νομού. Στη Νέα Βύσσα εντοπίζεται η μεγαλύτερη καλλιεργούμενη έκταση σκόρδου της Ελλάδας. Το σκόρδο καλλιεργείται από το 1923, που είναι και το έτος ίδρυσης του χωριού. Οι εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής

συμβάλλουν στην παραγωγή του εξαιρετικής ποιότητας σκόρδου. Το σκόρδο έχει πολύ πλούσιο αρωματικό δυναμικό και είναι λευκού χρώματος με μωβ ιριδισμούς.

Το 2009 ιδρύθηκε στη Νέα Βύσσα ο πρώτος Αγροτικός Συνεταιρισμός σκόρδου στην Ελλάδα, του οποίου σκοπός είναι η οργάνωση της παραγωγής των μελών του, η τυποποίηση, επεξεργασία και η εμπορία του προϊόντος. Ο συνεταιρισμός στην κατοχή του έχει άριστη γραμμή διαλογής, επεξεργασίας και συσκευασίας καθώς και ψυκτικούς θαλάμους για τη διατήρηση των προϊόντων, επιτυγχάνοντας υψηλότερη ποιότητα σκόρδου, το οποίο είναι πιστοποιημένο με τα πρότυπα συστήματα διαχείρισης ποιότητας Global G.A.P. Agro 2-1 και Agro 2-2.

Σήμερα ο συνεταιρισμός αριθμεί 35 παραγωγούς-μέλη, που παράγουν περίπου 1.200 τόνους ξερό σκόρδο ετησίως, ενώ το χωριό συνολικά παράγει περίπου 4.000 τόνους.

Ελαιόλαδο Νέας Μάκρης

Το ελαιόλαδο της Νέας Μάκρης θεωρείται ένα από τα καλύτερα διεθνώς, γεγονός που αποδεικνύεται από τις συνεχείς αναλύσεις από διάφορα εργαστήρια αλλά και από τις διεθνείς βραβεύσεις σε όσους διαγωνισμούς έλαβε μέρος. Το αρωματικό του προφίλ περιλαμβάνει αρωματικά βότανα, χαρακτηριστική μυρωδιά κατηφέ, πικάντικες νότες, ενώ είναι γλυκό και φρουτώδες με άρωμα φλούδας μήλου. Ο συνδυασμός αυτός είναι μοναδικός και χαρακτηριστικός της ντόπιας ποικιλίας ελιάς της περιοχής Μάκρης Αλεξανδρούπολης.

7.5 Γυναικείοι συνεταιρισμοί της Π.Ε. Έβρου

Στον Έβρο υπάρχουν αρκετοί αγροτικοί παραγωγικοί συνεταιρισμοί αλλά και σύλλογοι γυναικών.

Ο **Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Τριγώνου** όπου ιδρύθηκε το 1998 με την ονομασία «Γαία» όπου παράγουν κους κους, ιφκάδια, ουμάτς, ριτσέλι, λικέρ, παραδοσιακά χειροποίητα φύλλα και πίτες, μαρμελάδες από φρούτα του δάσους. Ο συνεταιρισμός «ΓΑΙΑ» είναι από τους πρωτοπόρους όσον αφορά στον πειραματισμό σε παραγωγή νέων τύπων του ίδιου προϊόντος.

Αντιπροσωπευτικό δείγμα αποτελούν οι διάφοροι τύποι ζυμαρικών με διαφοροποίηση ή παραλλαγή ενός ή περισσότερων συστατικών στην ήδη υπάρχουσα συνταγή, με χαρακτηριστικότερο προϊόν τον τραχανά με τις παρακάτω παραλλαγές:

- φρουτένιος τραχανάς (με διάφορα φρούτα)
- τραχανάς με πράσινα λαχανικά (μπρόκολο σπανάκι, πράσο, μαϊντανό, λάπατα κ.λ.π)
- τραχανάς με αλεύρι από μονόκοκκο σιτάρι
- χυλοπίτες με σπανάκι, καρότο κ.λπ.
- χυλοπίτες, τραχανάς, και κους-κους με άλευρα από δίκοκκο σιτάρι - αρχαία ποικιλία-γνωστή και ως Ζέα, χωρίς γλουτένη- ή προϊόν τα με απουσία λακτόζης στα συστατικά παρασκευής τους.

Ο **Αγροτουριστικός Γυναικείος Συνεταιρισμός Πέπλου** με έτος ίδρυσης το 1996 με την ονομασία «Ακρίτισες». Σκοπός του είναι η απασχόληση των μελών του στο αναψυκτήριο του Τελωνείου Κήπων και σε ένα δεύτερο στην περιφέρεια της κοινότητας του Πέπλου. Στόχος του είναι η προώθηση των χειροποίητων-κονσερβοποιημένων προϊόντων του όπως: γλυκά, τραχανάς, κους-κους, μαρμελάδες & κομπόστες. Κύριος όμως στόχος του συνεταιρισμού είναι η οικονομική-κοινωνική & πολιτιστική ανάπτυξη του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού καθώς και η ανάπτυξη του τόπου.

Ο **Παραγωγικός Συνεταιρισμός Γυναικών Λουτρού** με την ονομασία «Χάνα» που παράγει παραδοσιακά φαγητά με αγνά προϊόντα. Λειτουργεί ως εστιατόριο-αναψυκτήριο κοντά στις ιαματικές πηγές της Τραϊανούπολης.

Ο **Παραγωγικός Συνεταιρισμός Γυναικών Φερών** με έτος ίδρυσης το 1996 με ονομασία «Εκάβη». Στο εργαστήριό του, στις Φέρες, ο επισκέπτης μπορεί να δοκιμάσει μεγάλη ποικιλία από γλυκά κουταλιού και Θρακιώτικα ζυμαρικά (χυλοπίτες, κους-κους, τραχανά κόκκινο (λαχανικών), τραχανά άσπρο, φιδέ κ.τ.λ.) που είναι φτιαγμένα με μεράκι και φροντίδα από τις γυναίκες με συνταγές παραδοσιακές που έμαθαν από τις γιαγιάδες τους, με προϊόντα αγνά, ποιοτικά και βέβαια νόστιμα.

Στον ίδιο χώρο λειτουργεί και εκθετήριο με όλα τα παραγόμενα προϊόντα. Για τους απαιτητικούς πελάτες ο Γυναικείος Συνεταιρισμός Φερών αναλαμβάνει την προετοιμασία γευμάτων, δεξιώσεων κ.τ.λ.

Ο **Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Λευκίμης** που διαθέτει παραδοσιακά γλυκά, λουκούμια και παραδοσιακές τοπικές συνταγές.

Ο **Συνεταιρισμός Γυναικών Σαμοθράκης** με έτος ίδρυσης το 2002 με ονομασία «Αξιόκερσα», εδρεύει στην Καμαριώτισσα. Παράγει εδέσματα όπως τα φλωμάρια, τραχανά, γλυκά του κουταλιού, αρωματικά φυτά και βότανα, λικέρ, λάδι και ελιές.

Ο **Αγροτικός Τουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Αισύμης**, ιδρύθηκε το 2004 και αποτελείται από 9 μέλη. Στην παραδοσιακή του ταβέρνα, που λειτουργεί στην Αισύμη με ιδιαίτερη φροντίδα και μεράκι των γυναικών του Συλλόγου, προσφέρονται παραδοσιακά φαγητά όπως: κιλιντίρια, κατσικάκι φούρνου, ζυμωτό ψωμί, όσπρια, λαδερά, γλυκά ταψιού και κουταλιού καθώς και μαρμελάδες. Τα ζυμαρικά, όπως γιουφκάδες και τραχανάδες, αποτελούν τη σπασιαλιτέ του Αγροτικού Συνεταιρισμού Γυναικών της Αισύμης.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Ανδρέα Β., (2013), Η στάση των εμπλεκόμενων φορέων για μια αποτελεσματική διαχείριση για την προστασία και ανάδειξη προστατευόμενων περιοχών του Ν. Έβρου, Ορεσιτιάδα: ΔΠΘ

Γιαννακίδου, Α. (2001), Νόστιμος Έβρος. Δημοσυνεταιριστική Εταιρεία Έβρος Α.Ε.

Δημοσυνεταιριστική Έβρος ΑΕ, (2016), Πρόταση Υποβολής Σχεδίου Τοπικού Προγράμματος CLLD / LEADER (Φάκελος Α), Σουφλί

Ε.Υ.Δ.Ε.Π.-Π.Α.Μ.Θ. (2015), Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ. & Λύτρας Π. (1999), Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα: INTERBOOKS

Λιόντου Ν., (2010), Πολιτιστικοί Σύλλογοι, λαογραφικές συλλογές και λαογραφικά μουσεία στο Νομό Έβρου, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ

Μανουσίδης, Θ. (2012). Συγκριτική μελέτη τριών συστημάτων εκτροφής προβάτων στο Βόρειο Έβρο. Μεταπτυχιακή εργασία ειδίκευσης ΠΜΣ «Αειφορικά Συστήματα Παραγωγής και Περιβάλλον στη Γεωργία». Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης, Δ.Π.Θ., Ορεσιτιάδα

Τσολακίδης Ν., (2017), Οι δυνατότητες ανάπτυξης της Π.Ε. Έβρου ως προορισμού εναλλακτικών μορφών τουρισμού, Πάτρα: ΕΑΠ

Bell S., Tyrväinen L., Sievänen T., Pröbstl U. & Simpson M. (2007), Outdoor recreation and nature tourism: A European perspective. Living Reviews in Landscape Research 1 (2), 1 46.

Ιστοσελίδες

Στοιχεία για αξιοθέατα της Π.Ε. Έβρου

<http://alternatrips.gr/>

<http://art-hellas.blogspot.com/>

<http://www.e-evros.gr/>

<http://www.evros-delta.gr>

<http://www.inevros.gr>

<http://www.koukoulihotel.gr/>

<http://www.mikridoxipara-zoni.gr>

<http://www.peevrou.eu/index.php/menu-tourismos/menu-tourismos-4>

<http://www.samothraki-tourism.gr>

<https://dadia-np.gr>

<https://el.wikipedia.org>

<https://greece.terrabook.com/el/evros/chapter/aksiotheata-politismou/>

<https://kastropolites.com>

<https://museumfinder.gr/>

<https://novoscriptorium.com/>

<https://samothraki.gr>

<https://www.archaiologia.gr/>

<https://www.culture.gr>

<https://www.didymoteicho.gr>

<https://www.emtgreece.com>

<https://www.in.gr/>

<https://www.visitthraki.gr/>

<https://www.wwf.gr>

<https://www.xronos.gr/>

Στατιστικά στοιχεία για την επισκεψιμότητα των αρχαιολογικών χώρων και τα υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα

www.statistics.gr

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι. Βασικότεροι περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι της Π.Ε. Έβρου

Παράρτημα ΙΙ. Σημαντικότερες Ειδικές Τουριστικές Υποδομές & Δραστηριότητες Θεματικού Χαρακτήρα στην Π.Ε. Έβρου

Παράρτημα ΙΙΙ. Έντυπο συμπλήρωσης στοιχείων πολιτιστικών φορέων